

ІНСТИТУТ
ВИЩОЇ ОСВІТИ
НАПН УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Міністерство освіти і науки України / *Ministry of Education and Science of Ukraine*
Національна академія педагогічних наук України / *National Academy of Educational Sciences of Ukraine*
Інститут вищої освіти НАПН України / *Institute of Higher Education, NAES of Ukraine*
Спілка ректорів вищих навчальних закладів України / *Association of HEIs's Rectors of Ukraine*
Національний Еразмус+ Офіс в Україні / *National Erasmus+ Office – Ukraine, HERE team*
Британська Рада в Україні / *British Council in Ukraine*

VII Міжнародна науково-практична конференція – ТАМ захід «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу»

VII International Bologna Process conference – TAM event «European Integration of Ukraine's Higher Education in the context of Bologna Process»

27 листопада 2018 р., м. Київ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
27 November 2018, Kyiv, Taras Shevchenko National University of Kyiv

ТАМ захід присвячено аналізу результатів і документів Конференції міністрів, відповідальних за освіту, яка відбулася у травні 2018 р. у Парижі, зокрема Паризькій декларації та Звіту про імплементацію Болонського процесу. Мета – обговорити перспективи розвитку системи вищої освіти України у світлі тенденцій та пріоритетів розвитку Європейського простору вищої освіти.

The TAM event is devoted to the analysis of the outcomes and documents of the Paris Ministerial Conference, May 2018, in particular the Paris Declaration and the Bologna Process Implementation Report. The purpose – to discuss the prospects of the development of the higher education system of Ukraine in light of the trends and priorities of the European Higher Education Area. .

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

PARIS COMMUNIQUÉ

Paris, May 25th 2018

Meeting in Paris on 24 and 25 May 2018, twenty years after the Sorbonne Declaration was signed, we, the Ministers responsible for higher education, wish not only to celebrate the progress made in building the European Higher Education Area over the past two decades, but also to make strong and ambitious commitments for its further development.

We are proud of what the Bologna Process has achieved. We have built something unique: a *European Higher Education Area (EHEA)* in which goals and policies are agreed upon at European level, and then implemented in national education systems and higher education institutions. This is an area where governments, higher education institutions and stakeholders are shaping the landscape of higher education together; that demonstrates what a joint effort and continuous dialogue among governments and the higher education sector can attain. Through the EHEA, we have paved the way for large-scale student mobility and improved not only the comparability and transparency of our higher education systems, but also increased their quality and attractiveness. The EHEA has promoted mutual understanding and trust, and has enhanced cooperation among our higher education systems.

Academic freedom and integrity, institutional autonomy, participation of students and staff in higher education governance, and public responsibility for and of higher education form the backbone of the EHEA. Having seen these fundamental values challenged in recent years in some of our countries, we strongly commit to promoting and protecting them in the entire EHEA through intensified political dialogue and cooperation.

Since the Sorbonne and Bologna Declarations, the EHEA higher education systems as well as

ПАРИЗЬКЕ КОМЮНІКЕ

Париж, 25 травня 2018 р.

Зустрічаючись у Парижі 24 і 25 травня 2018 р. через двадцять років після підписання Сорбоннської декларації, ми, Міністри, відповідальні за вищу освіту, бажаємо не лише відзначити прогрес, якого було досягнуто у розбудові Європейського простору вищої освіти за останні два десятиліття, а й взяти на себе рішучі й амбіційні зобов'язання щодо його подальшого розвитку.

Ми пишаємось тим, чого досягнув Болонський процес. Ми побудували дещо унікальне: *Європейський простір вищої освіти (ЄПВО)*, в якому цілі та політики узгоджуються на європейському рівні, а потім запроваджуються в національних освітніх системах і закладах вищої освіти. Це простір, де уряди, заклади вищої освіти і стейкхолдери разом формують ландшафт вищої освіти; що демонструє, чого можуть досягти спільні зусилля й постійний діалог між урядами та сферою вищої освіти. Через ЄПВО ми проторували шлях для широкомасштабної студентської мобільності та покращили не лише порівнюваність і прозорість наших систем вищої освіти, а й підвищили їх якість і привабливість. ЄПВО сприяє взаєморозумінню й довірі та посилює співпрацю між нашими системами вищої освіти.

Академічна свобода і доброчесність, інституційна автономія, участь студентів і працівників у врядуванні вищої освіти та громадська відповідальність вищої освіти й за вищу освіту становлять основу ЄПВО. Спостерігаючи, як останніми роками деякі з цих фундаментальних цінностей заперечувалися в деяких з наших країн, ми рішуче беремо на себе обов'язок пропагувати й захищати їх у всьому ЄПВО через інтенсивний політичний діалог і співпрацю.

З часів Сорбоннської та Болонської декларацій системи вищої освіти та заклади ЄПВО зазнали

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Translated by the NEO – Ukraine
Переклад за підтримки проекту ЄС
«Національний Еразмус+ офіс в Україні»

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

institutions have undergone major reforms. At a moment when Europe is facing important societal challenges – ranging from unemployment and social inequality to migration-related issues and a rise in political polarisation, radicalisation and violent extremism – higher education can and must play a decisive role in providing solutions to these issues. It must also play a key role in establishing the facts on the basis of which public debates are conducted and decisions made. By providing students and other learners with opportunities for lifelong personal development, higher education enhances their prospects of employment and stimulates them to be active citizens in democratic societies.

We therefore commit to developing policies that encourage and support higher education institutions to fulfil their social responsibility and contribute to a more cohesive and inclusive society through enhancing intercultural understanding, civic engagement and ethical awareness, as well as ensuring equitable access to higher education.

Progress in implementing agreed reforms

As the 2018 Bologna Process Implementation Report shows, progress has been made while implementation remains uneven, both between policy areas and between countries.

Quality assurance is key in developing mutual trust as well as increasing mobility and fair recognition of qualifications and study periods throughout the EHEA. We therefore recognize the progress made in implementing the “*Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*” (ESG) into national and institutional practice in most countries, and we commit to removing the remaining obstacles to their implementation in national legislations and regulations. In order to encourage the development of more joint programmes and joint degrees, we will also enable and promote the

важливих реформ. У той час, як Європа стикнулася з важливими суспільними викликами, – починаючи від безробіття і соціальної нерівності до питань, пов’язаних із міграцією, та зростання політичної поляризації, радикалізації та насильницького екстремізму, – вища освіта може й повинна відігравати вирішальну роль у розв’язанні цих проблем. Вона повинна також відігравати ключову роль у встановленні фактів, на основі яких проводяться громадські дебати та приймаються рішення. Забезпечуючи студентів та інших осіб, які навчаються, можливостями для особистого розвитку впродовж життя, вища освіта покращує їх перспективи працевлаштування та стимулює їх бути активними громадянами у демократичних суспільствах.

Тож ми беремо на себе обов’язок розвивати політики, що заохочують заклади вищої освіти виконувати свою соціальну відповідальність, підтримують їх у цьому та сприяють більш згуртованому та інклюзивному суспільству через покращення міжкультурного розуміння, громадянської участі та етичної свідомості, а також забезпечення справедливого доступу до вищої освіти.

Прогрес у виконанні узгоджених реформ

Як свідчить Звіт про запровадження положень Болонського процесу 2018, було досягнуто певного прогресу, хоча відмінності в його реалізації залишаються як між різними сферами політики, так і між країнами.

Забезпечення якості є ключовим у розвитку взаємної довіри, а також підвищенні мобільності та справедливого визнання кваліфікацій і періодів навчання в усьому ЄПВО. Таким чином, ми визнаємо прогрес, якого було досягнуто в запровадженні «*Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*» у національні та інституційні практики більшості країн, і ми зобов’язуємось усунути перешкоди, що залишаються, щодо їх запровадження у національних законодавствах і правилах. Щоб заохотити розвиток більшої

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

use of the “*European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes*” in our higher education systems. We welcome and will promote the development of the *Database of External Quality Assurance Results (DEQAR)*.

In order to further develop mobility and recognition across the EHEA, we will work to ensure that comparable higher education qualifications obtained in one EHEA country are automatically recognised on the same basis in the others, for the purpose of accessing further studies and the labour market. To this end we renew our commitment to ensure full implementation of ECTS, following the guidelines laid down in the *2015 ECTS Users' guide*.

We will work to implement the *Council of Europe/UNESCO Lisbon Recognition Convention* and its *Recommendations*, in particular on the recognition of qualifications held by refugees, displaced persons and persons in a refugee-like situation. We also urge the adoption of transparent procedures for the recognition of qualifications, prior learning and study periods, supported by *interoperable digital solutions*.

We approve the proposed revised *Diploma Supplement* and commit to working for its adoption in identical versions within the respective frameworks of the Lisbon Recognition Convention and *Europass*. To further promote student and graduate mobility, we welcome and support initiatives such as the *digitalisation* of the Diploma Supplement, and commit to support higher education institutions to pursue further student data exchange in a secure, machine-readable and interoperable format, in line with data protection legislation. We also note with interest the current “*European student card*” EU pilot project, which could potentially be broadened to support and facilitate student mobility throughout the entire EHEA.

кількості спільних програм і спільних ступенів/дипломів, ми також будемо уможлиблювати та сприяти використанню «*Європейського підходу до забезпечення якості спільних програм*» у наших системах вищої освіти. Ми вітаємо розвиток *Бази даних результатів зовнішнього забезпечення якості* та сприятимемо йому.

Щоб надалі розвивати мобільність і визнання в усьому ЄПВО, ми будемо працювати над забезпеченням того, щоб порівнювані кваліфікації вищої освіти, отримані в одній країні ЄПВО, автоматично визнавалися на тих самих підставах в інших країнах з метою доступу до подальшого навчання та ринку праці. У зв'язку з цим ми поновлюємо наш обов'язок забезпечити повне запровадження ЄКТС відповідно до положень, викладених у *Довіднику користувача ЄКТС 2015*.

Ми будемо працювати над виконанням *Лісабонської Конвенції Ради Європи/ЮНЕСКО про визнання та її Рекомендацій*, зокрема щодо визнання кваліфікацій біженців, переміщених осіб та осіб, які знаходяться у ситуації, подібній до біженців. Ми також закликаємо до прийняття прозорих процедур, що реалізуються за допомогою *інтероперабельних (сумісних) цифрових рішень**, для визнання кваліфікацій, попереднього навчання та періодів навчання.

Ми схвалюємо запропонований переглянутий *Додаток до диплома* та зобов'язуємося працювати над його прийняттям в ідентичних версіях у відповідних рамках Лісабонської Конвенції про визнання та *Europass*. Задля подальшого сприяння мобільності студентів і випускників ми вітаємо та підтримуємо такі ініціативи, як *оцифровування/дигіталізація***. Додатку до диплома, та зобов'язуємося підтримувати заклади вищої освіти у проведенні подальшого обміну даними студентів у безпечному, машинозчитуваному та інтероперабельному (сумісному) форматі відповідно до законодавства щодо захисту даних. Ми також із цікавістю відзначаємо поточний пілотний проект ЄС «*Європейський студентський квиток*», який потенційно можна поширити, щоб

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Translated by the NEO – Ukraine
Переклад за підтримки проекту ЄС
«Національний Еразмус+ офіс в Україні»

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

In many of our systems, ECTS-based short cycle qualifications play an increasingly important role in preparing students for employment and further studies as well in improving social cohesion by facilitating access for many who would otherwise not have considered higher education. We are therefore including *short-cycle qualifications as a stand-alone qualification* within the overarching framework of qualifications of the EHEA (QF-EHEA). Each country can decide whether and how to integrate short cycle qualifications within its own national framework.

Unlocking the full potential of the EHEA: taking implementation forward

We acknowledge that the reforms driven by the Bologna Process require both successful implementation and full ownership of all of our agreed goals and commitments throughout the EHEA. Fulfilling our commitments depends on the concerted efforts of national policy-makers, public authorities, institutions, staff, students and other stakeholders as well as coordination at EHEA level.

In order to unlock the full potential of the EHEA and ensure the implementation of Bologna key commitments, we are adopting a structured *peer support* approach based on solidarity, cooperation and mutual learning. In 2018-2020, thematic peer groups will focus on *three key commitments* crucial to reinforcing and supporting quality and cooperation inside the EHEA:

- a three-cycle system compatible with the overarching framework of qualifications of the EHEA and first and second cycle degrees scaled by ECTS,
- compliance with the Lisbon Recognition Convention,
- and quality assurance in compliance with the Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area.

підтримати та сприяти студентській мобільності в усьому ЄПВО.

У багатьох наших системах кваліфікації короткого циклу на основі ЄКТС відіграють усе важливішу роль у підготовці студентів до працевлаштування та подальшого навчання, а також у покращенні соціального згуртування, сприяючи доступу до вищої освіти для багатьох тих, хто в іншому випадку не розглядав би можливість отримати вищу освіту. Саме тому ми включаємо *кваліфікації короткого циклу як окрему кваліфікацію* в межах загальної рамки кваліфікацій ЄПВО. Кожна країна може вирішити, чи інтегрувати і яким чином інтегрувати кваліфікації короткого циклу в межах своєї національної рамки.

Розкриття повного потенціалу ЄПВО: подальше просування запровадження

Ми визнаємо, що реформи, скеровані Болонським процесом, вимагають як успішної реалізації, так і повної відповідальності за всі наші узгоджені цілі та зобов'язання в усьому ЄПВО. Виконання наших зобов'язань залежить від узгоджених зусиль національних політиків, державної влади, інституцій, працівників, студентів та інших стейкхолдерів, а також координації на рівні ЄПВО.

Щоб розкрити повний потенціал ЄПВО та забезпечити виконання ключових Болонських зобов'язань, ми запроваджуємо структурований підхід *колегіальної експертної підтримки**** на основі солідарності, співпраці та взаємного навчання. У 2018-2020 рр. тематичні експертні групи фокусуватимуться на *трьох ключових зобов'язаннях*, вирішальних для посилення й підтримки якості та співпраці всередині ЄПВО:

- *трициклова система*, сумісна із загальною рамкою кваліфікацій ЄПВО та ступенями першого і другого циклів, заснованими на ЄКТС,
- відповідність Лісабонській Конвенції про визнання,
- *забезпечення якості* у відповідності із «Стандартами та рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти».

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

We mandate the *Bologna follow-up group (BFUG)* to implement, coordinate and monitor the adopted peer support approach, and to do so with the aid of the *Bologna Implementation Coordination Group* established to that end. It will analyse the first round of peer support and through the BFUG suggest the direction that the activity should take in the future, and report back to us at our next EHEA Ministerial conference in 2020.

We encourage the use of the *Erasmus+* programme for increasing cooperation, beyond mobility, and achieving progress on the key commitments.

Belarus joined the EHEA in 2015 on the basis of an agreed roadmap. We acknowledge that some first reforms have been initiated, but also that substantial challenges remain. We welcome Belarus' commitment to work with and be supported by partners in the implementation of the proposed strategy for 2018-2020.

Innovation in Learning and Teaching

For the past 20 years, the core mission of the Bologna Process and the main objective of structural reforms have been to ensure and enhance the quality and relevance of learning and teaching. Lifelong learning is increasingly important to our societies and economies as well as to our citizens' wellbeing. Now it is time to add cooperation in innovative learning and teaching practices as another hallmark of the EHEA. We therefore commit to developing new and inclusive approaches for continuous enhancement of learning and teaching across the EHEA, and can succeed only if we do so in close collaboration with the European higher education community, in full respect of academic freedom and institutional autonomy.

Ми уповноважуємо *Групу супроводу Болонського процесу (BFUG)* запроваджувати, координувати та проводити моніторинг прийнятого підходу колегіальної експертної підтримки, а також робити це за допомогою *Групи з координації запровадження Болонського процесу*, створеної з цією метою. Вона аналізуватиме перший раунд колегіальної експертної підтримки та через BFUG запропонує напрям, у якому така діяльність повинна проводитися в майбутньому, і звітуватиме нам на нашій наступній Міністерській конференції ЄПВО у 2020 р.

Ми закликаємо використовувати програму *Еразмус+* для посилення співпраці й поза мобільністю та для досягнення прогресу з ключових зобов'язань.

Білорусь приєдналась до ЄПВО у 2015 р. на основі погодженої дорожньої карти. Ми визнаємо, що деякі перші реформи були ініційовані, але також, що залишаються істотні виклики. Ми вітаємо зобов'язання Білорусі працювати з партнерами і отримувати їх підтримку у виконанні запропонованої стратегії на 2018-2020 рр.

Інновація в навчанні та викладанні

Протягом останніх 20 років основною місією Болонського процесу та головною метою структурних реформ є забезпечення й покращення якості та відповідності навчання й викладання. Навчання впродовж життя стає все важливішим для наших суспільств та економік, а також і для благополуччя наших громадян. Настав час додати співпрацю в практиках інноваційного навчання та викладання як ще одну віху ЄПВО. Таким чином, ми зобов'язуємося розвивати нові й інклюзивні підходи до постійного вдосконалення навчання та викладання в усьому ЄПВО і ми можемо досягти успіху лише, якщо робитимемо це в тісній співпраці з Європейською спільнотою вищої освіти та у повній відповідності до академічної свободи та інституційної автономії.

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Translated by the NEO – Ukraine
Переклад за підтримки проекту ЄС
«Національний Еразмус+ офіс в Україні»

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

The success of the *European Learning and Teaching Forum* launched by the European University Association last year demonstrates the value and potential of collaboration in learning and teaching, with tangible benefits for higher education institutions, staff and students. Therefore, in addition to measures at national level, we will develop joint European initiatives to support and stimulate a wide range of innovative learning and teaching practices, building on existing good practice in our countries and beyond.

This will encompass the further development and full implementation of *student-centred learning* and open education in the context of lifelong learning. Study programmes that provide diverse learning methods and flexible learning can foster social mobility and continuous professional development whilst enabling learners to access and complete higher education at any stage of their lives.

We will support higher education institutions to develop and enhance their strategies for learning and teaching. We also encourage them to provide interdisciplinary programmes as well as to combine academic and work-based learning. Students should encounter research or activities linked to research and innovation at all levels of higher education to develop the critical and creative mind-sets which will enable them to find novel solutions to emerging challenges. In this regard, we commit to improving synergies between education, research and innovation.

Digitalisation plays a role in all areas of society and we recognise its potential to transform how higher education is delivered and how people learn at different stages of their lives. We call on our higher education institutions to prepare their students and support their teachers to act creatively in a digitalised environment. We will enable our education systems

Успіх *Європейського форуму з навчання та викладання*, започаткованого Європейською асоціацією університетів минулого року, демонструє цінність і потенціал співпраці у навчанні та викладанні з відчутною користю для закладів вищої освіти, їх працівників і студентів. Таким чином, на додачу до заходів на національному рівні, ми розвиватимемо спільні європейські ініціативи для підтримки і стимулювання широкого діапазону практик інноваційного навчання та викладання, ґрунтуючись на існуючій належній практиці в наших країнах і поза ними.

Це охопить подальший розвиток і повне запровадження *студентоцентрованого навчання* та відкритої освіти в контексті навчання впродовж життя. Освітні програми, що пропонують різноманітні методи навчання та гнучке навчання, можуть сприяти соціальній мобільності та постійному професійному розвитку, водночас даючи тим, хто навчається, можливість отримати доступ до вищої освіти та завершити її на будь-якому етапі свого життя.

Ми підтримуватимемо заклади вищої освіти у розробленні та покращенні їх стратегій щодо навчання та викладання. Ми також заохочуємо їх пропонувати міждисциплінарні програми, а також поєднувати академічне навчання та навчання на робочому місці. Студенти повинні мати справу з дослідженнями або діяльністю, пов'язаною з дослідженнями й інноваціями, на всіх рівнях вищої освіти, щоб розвинути критичний та творчий образ мислення, який дозволить їм віднаходити нові рішення щодо викликів, що виникають. У цьому відношенні ми зобов'язуємося покращувати синергію між освітою, дослідженнями й інноваціями.

*Оцифровування/дигіталізація*** відіграє важливу роль в усіх сферах суспільства і ми визнаємо його потенціал змінювати те, як надається вища освіта, як люди навчаються на різних етапах свого життя. Ми закликаємо наші заклади вищої освіти готувати їх студентів і підтримувати їх викладачів так, щоб вони діяли творчо у цифровому середовищі. Ми

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Translated by the NEO – Ukraine
Переклад за підтримки проекту ЄС
«Національний Еразмус+ офіс в Україні»

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

to make better use of digital and blended education, with appropriate quality assurance, in order to enhance lifelong and flexible learning, foster digital skills and competences, improve data analysis, educational research and foresight, and remove regulatory obstacles to the provision of open and digital education. We call on the BFUG to take the issue of digitalisation forward in the next working period.

As high quality teaching is essential in fostering high quality education, academic career progression should be built on successful research and quality teaching. It should also take due account of the broader contribution to society.

We will promote and support institutional, national and European initiatives for *pedagogical training, continuous professional development of higher education teachers* and explore ways for better recognition of high quality and innovative teaching in their career.

Beyond 2020: a more ambitious EHEA

The EHEA has proved its role as a unique framework for higher education co-operation in Europe. To develop the EHEA further, we will intensify cross-disciplinary and cross-border cooperation as well as develop an inclusive and innovative approach to learning and teaching. We call on the BFUG to submit proposals in time for our 2020 meeting in order to enable higher education to fully play its role in meeting the challenges faced by our societies.

We will foster and extend integrated transnational cooperation in higher education, research and innovation, for increased mobility of staff, students and researchers, and for more joint study programmes throughout the whole EHEA. We take note with interest of the recent EU initiative on '*European Universities*' and we will encourage all our higher

надаватимемо можливість нашим освітнім системам краще використовувати цифрову та змішану освіту з відповідним забезпеченням якості, щоб покращити навчання впродовж життя та гнучке навчання, плекати цифрові навички та компетентності, удосконалювати аналіз даних, освітні дослідження та прогнозування, та усунути регуляторні перешкоди щодо надання відкритої та цифрової освіти. Ми закликаємо BFUG приділити особливу увагу питанню оцифровування/дигіталізації** протягом наступного робочого періоду.

Оскільки високоякісне викладання має суттєве значення для сприяння високоякісній освіті, то просування в академічній кар'єрі має будуватися на підставі успішних досліджень та якості викладання. Слід також урахувати ширший внесок в суспільство.

Ми будемо сприяти та підтримувати інституційні, національні та європейські ініціативи з *педагогічної підготовки, безперервного професійного розвитку викладачів* і шукати шляхи кращого визнання високої якості та інноваційного викладання в їх кар'єрах.

Після 2020 року: більш амбіційний ЄПВО

ЄПВО довів свою роль як унікальна основа для співпраці в сфері вищої освіти в Європі. Щоб надалі розвивати ЄПВО, ми інтенсифікуватимемо міждисциплінарне та транскордонне співробітництво, а також розвиватимемо інклюзивний та інноваційний підходи до навчання та викладання. Ми закликаємо BFUG подати пропозиції вчасно до нашої зустрічі у 2020 р., щоб надати можливість вищій освіті повно відігравати свою роль у відповіді на виклики, що постали перед нашими суспільствами.

Ми будемо плекати і розширювати інтегроване транснаціональне співробітництво у вищій освіті, дослідженнях та інноваціях заради збільшення мобільності працівників, студентів і дослідників, а також заради збільшення кількості спільних освітніх програм в усьому ЄПВО. Ми з цікавістю спостерігаємо за нещодавною ініціативою ЄС

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Translated by the NEO – Ukraine
Переклад за підтримки проекту ЄС
«Національний Еразмус+ офіс в Україні»

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

education institutions to work in such new settings. We call on the BFUG to establish interaction with the *European Research Area and Innovation Committee (ERAC)* by 2020 in order to develop synergies between the EHEA and the European Research Area (ERA).

We commit to developing the role of higher education in securing a sustainable future for our planet and our societies and to finding ways in which we, as EHEA Ministers, can contribute to meeting the *United Nations Sustainable Development Goals* at global, European and national levels.

As a follow-up to the *Bologna Policy Forum*, we mandate the BFUG to enter into a global policy dialogue to improve regular cooperation with other regions and international organisations. This dialogue should focus on promoting mutual learning and joint initiatives on issues of common interest, such as social inclusion and the wider role of higher education. We welcome the work on the *UNESCO Global Convention on the Recognition of Higher Education Qualifications*.

We recognise that further effort is required to strengthen the *social dimension* of higher education. In order to meet our commitment that the student body entering and graduating from European higher education institutions should reflect the diversity of Europe's populations, we will improve access and completion by under-represented and vulnerable groups. Therefore, we mandate the BFUG to take this issue forward by the next EHEA Ministerial conference.

Preparing the 2020 EHEA Ministerial conference

For our 2020 conference, we mandate the BFUG to develop a Bologna Process Implementation Report

щодо «Європейських університетів», і ми будемо заохочувати всі наші заклади вищої освіти працювати в таких нових налаштуваннях. Ми закликаємо BFUG до 2020 р. започаткувати взаємодію з *Комітетом у справах Європейського дослідницького простору та інновацій*, щоб розвинути синергію між ЄПВО та Європейським дослідницьким простором (ЄДП).

Ми зобов'язуємося розвивати роль вищої освіти у забезпеченні стійкого майбутнього для нашої планети та наших суспільств, а також у віднаходженні шляхів, якими ми як Міністри ЄПВО можемо сприяти досягненню *Цілей стійкого розвитку ООН* на глобальному, європейському та національних рівнях.

Як наступний крок після *Форуму з політики Болонського процесу* ми уповноважуємо BFUG вступити у глобальний політичний діалог заради покращення звичайної співпраці з іншими регіонами та міжнародними організаціями. Цей діалог повинен фокусуватися на сприянні взаємному навчанню та спільним ініціативам з питань, що представляють спільний інтерес, таких як соціальна інклюзія та ширша роль вищої освіти. Ми вітаємо роботу з підготовки *Глобальної Конвенції ЮНЕСКО про визнання кваліфікацій вищої освіти*.

Ми визнаємо, що подальші зусилля необхідні, щоб зміцнити *соціальний вимір* вищої освіти. Щоб виконати наше зобов'язання щодо того, що контингент студентів – вступників і випускників європейських закладів вищої освіти – повинен відображати різноманітність населення Європи, ми будемо покращувати доступ до вищої освіти для недостатньо представлених і вразливих груп і сприяти завершенню ними освіти. Тому ми уповноважуємо BFUG опрацювати це питання до наступної Міністерської конференції ЄПВО.

Підготовка Міністерської конференції ЄПВО 2020

Для нашої конференції 2020 р. ми уповноважуємо BFUG підготувати Звіт із запровадження положень

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

assessing the main developments in the EHEA since the Bologna Process began, including to what extent we have fulfilled the mobility target agreed in Leuven/Louvain-la-Neuve in 2009.

We also ask the BFUG to submit proposals for the main priorities for the next decade, in close cooperation with higher education institutions, staff and students, and for the governance of the EHEA.

We gratefully accept the offer by Italy to host the next Ministerial conference of the EHEA and the Bologna Policy Forum in 2020.

Appendices

Measures adopted:

- Structured peer support approach for the implementation of the three Bologna key commitments
- Belarus strategy for 2018-2020
- Short cycle qualifications as a stand-alone qualification level within the overarching Qualifications Framework of the European Higher Education Area (QF-EHEA)
- Revised Diploma Supplement, with a recommendation for its adoption in identical form in the respective frameworks of the Lisbon Recognition Convention and Europass.

Болонського процесу, оцінюючи основні напрацювання в ЄПВО від початку Болонського процесу, включаючи те, в якій мірі ми досягли мети щодо мобільності, узгодженої у Льовені/Лувен-ла-Ньові у 2009 р.

Ми також просимо BFUG подати пропозиції щодо основних пріоритетів на наступне десятиріччя у тісній співпраці із закладами вищої освіти, їх працівниками та студентами, а також щодо врядування ЄПВО.

Ми з вдячністю приймаємо пропозицію Італії прийняти наступну Міністерську конференцію ЄПВО та Форум з політики Болонського процесу у 2020 р.

Додатки

Прийняті заходи:

- Структурований підхід колегіальної експертної підтримки*** задля виконання трьох ключових зобов'язань Болонського процесу
- Стратегія Білорусі на 2018-2020 рр.
- Кваліфікації короткого циклу як окремий кваліфікаційний рівень у загальній Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти
- Переглянутий Додаток до диплома, з рекомендацією щодо його прийняття в ідентичній формі у відповідних рамках Лісабонської Конвенції про визнання та Europass.

Примітки (НЕО в Україні):

Курсив в тексті Комюніке застосовано НЕО

**Інтероперабельні (сумісні) цифрові рішення – функціонально сумісні електронні технології*

***Оцифровування, оцифрування, дигіталізація – переведення інформації в цифрову (електронну) форму*

****Колегіальна експертна підтримка – експертна підтримка / оцінювання / навчання колег за принципом «рівний рівному»*

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Translated by the NEO – Ukraine
Переклад за підтримки проекту ЄС
«Національний Еразмус+ офіс в Україні»

Appendix I: Structured peer-based support for the implementation of the Bologna key commitments	Додаток І: Структурована колегіальна експертна підтримка виконання ключових зобов'язань Болонського процесу
SUPPORT FOR THE IMPLEMENTATION OF KEY BOLOGNA COMMITMENTS	ПІДТРИМКА ВИКОНАННЯ КЛЮЧОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ
<i>Proposed support for the implementation of key Bologna commitments</i> Support for the implementation of key Bologna commitments takes place through a programme with dedicated peer groups, which aim to improve the implementation of specific key commitments of the Bologna Process. It is based on the established reporting mechanisms of the Bologna Process and the principles of collaboration, equality, mutual learning, peer support and peer-counselling. Its main purpose is to improve full and effective implementation of key Bologna commitments throughout the EHEA. The three key commitments BFUG has identified as the focus for further work in the period 2018-2020 are: • A <i>Three-Cycle System</i> compatible with the QF-EHEA and first and second cycle degrees scaled by ECTS: Programmes are structured according to the three cycle-system of the Bologna model and scaled by the European Credit Transfer System (ECTS). Qualifications achieved in each cycle are defined in a National Qualification Framework (NQF) which is compatible with the Qualification Framework of the European Higher Education Area (QF-EHEA). • Compliance with the <i>Lisbon Recognition Convention (LRC)</i>: Cross-border recognition practices are in compliance with the Lisbon Recognition convention, including promoting through the national information centres or otherwise, the use of the UNESCO/Council of Europe Diploma Supplement or any other comparable document by the higher education institutions of the Parties.	<i>Запропонована підтримка виконання ключових зобов'язань Болонського процесу</i> Підтримка виконання ключових зобов'язань Болонського процесу відбувається за допомогою програми із спеціалізованими експертними групами, які мають на меті покращити виконання визначених ключових зобов'язань у рамках Болонського процесу. Вона ґрунтується на встановлених звітних механізмах Болонського процесу та принципах співпраці, рівності, взаємного навчання, колегіальної експертної підтримки та консультування. Її головна мета – покращити повне та ефективне виконання ключових зобов'язань Болонського процесу в усьому ЄПВО. Група супроводу Болонського процесу (BFUG) ідентифікувала три ключові зобов'язання як фокус для подальшої роботи протягом 2018-2020 рр.: • <i>Трициклова система</i>, сумісна з Рамкою кваліфікацій ЄПВО, і ступені/дипломи першого та другого циклів вищої освіти на основі ЄКТС: Програми структуровані відповідно до трициклової системи Болонської моделі та засновані на Європейській кредитній трансферно-накопичувальній системі (ЄКТС). Кваліфікації, досягнуті в кожному циклі, визначені в Національній рамці кваліфікацій (НРК), яка сумісна з Рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (РК ЄПВО). • Відповідність Лісабонській конвенції про визнання (ЛКВ): Практики транскордонного визнання відповідають Лісабонській конвенції про визнання, включаючи сприяння через національні інформаційні центри або іншим чином, використання Додатку до диплому ЮНЕСКО/Ради Європи або будь-якого іншого подібного документа закладами вищої освіти Сторін.

• *Quality Assurance* in compliance with the Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG): Institutions granting degrees assure the quality of their programmes leading to degrees within the three-cycle system following the Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG 2015). External quality assurance (be it at programme or institutional level) is performed by Agencies that have demonstrably complied with the standards and guidelines stipulated in the current ESG. This is best ensured where only those agencies registered on the European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR) are allowed to operate in the country.

The proposal follows the Bologna philosophy of peer- and process review which fits well with the collegiate and improvement-oriented ethos of the EHEA and aims to make implementation of key commitments more transparent.

The timeframe proposed for a single round is the period between Ministerial Conferences, thus following the normal monitoring timeframe in the EHEA. The programme will be supported by the facilitating *Bologna Implementation Coordination Group*, which includes but is not limited to the chairs of the peer groups involved and appointed during the Ministerial Conference.

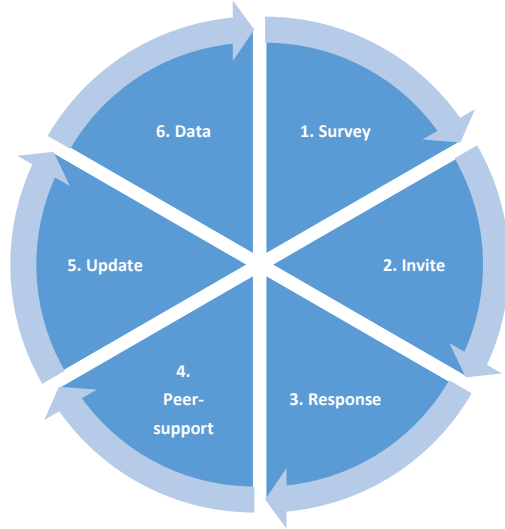
• *Забезпечення якості* у відповідності до «Стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти» (ESG): Заклади, що надають ступені/дипломи, забезпечують якість своїх ступеневих програм у межах трициклової системи відповідно до «Стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти» (ESG 2015). Зовнішнє забезпечення якості (як на рівні програми, так і на інституційному рівні) реалізується Агентствами, що чітко дотримуються стандартів і рекомендацій, установлених в ESG. Це забезпечується найкращим чином у тих країнах, де дозволяється працювати лише агентствам, зареєстрованим у Європейському реєстрі забезпечення якості у вищій освіті (EQAR).

Пропозиція слідує Болонській філософії колегіального експертного рецензування та огляду процесу, що відповідає колегіальному, орієнтованому на покращення духу ЄПВО та має на меті зробити виконання ключових зобов'язань більш прозорим.

Часові рамки, запропоновані для одного раунду, – це період між Міністерськими конференціями, що, таким чином, відповідає звичайним часовим рамкам моніторингу в ЄПВО. Програму підтримуватиме *Група з координації запровадження Болонського процесу*, до якої увійдуть, окрім інших членів, голови експертних груп, залучених і призначених під час Міністерської конференції.

Steps of support for implementation of key Bologna commitments

1. **Survey:** The level of implementation of the key commitments is surveyed based on data submitted during the BFUG's normal monitoring procedures, using the scoreboard indicators in the Bologna Process Implementation Report. The implementation of the key commitments is addressed in a supplementary report thereon.

2. **Invite:** The BFUG delegates of all EHEA countries are formally invited by the BFUG Co-chairs to take part in one or more thematic peer group, each focusing on one key commitment. Based on the information surveyed and reported in step 1, countries will be asked to self-identify their needs and expertise to commit to the mode through which they can contribute to the improved implementation of key commitments of the Bologna Process in the EHEA as a whole.

(a) Countries that self-identify as having **successfully implemented a key commitment** (indicated by none of the relevant scoreboard indicators being red, and not more than one being orange) will be invited to suggest ways in which they are willing to support countries having difficulties with implementation of that key commitment, e.g. through peer-learning, reverse peer-review or other activities designed to share their examples of successful implementation and aid others in achieving the same.

Кроки підтримки виконання ключових зобов'язань Болонського процесу

1. **Огляд:** Проводиться огляд рівня виконання ключових зобов'язань на основі даних, зібраних під час звичайних моніторингових процедур Групи супроводу Болонського процесу (далі – BFUG), використовуючи індикатори шкали оцінювання Звіту про запровадження Болонського процесу. Виконання ключових зобов'язань розглядається у додатковому звіті з цього питання.

2. **Запрошення:** Співголови BFUG офіційно запрошують делегатів BFUG від усіх країн ЄПВО взяти участь в одній або декількох тематичних експертних групах, кожна з яких зосередиться на одному ключовому зобов'язанні. На основі інформації, зібраної та повідомленої в рамках кроку 1, країнам потрібно буде визначити свої потреби та експертизу, яку вони зможуть надати у спосіб, що сприятиме кращому виконанню ключових зобов'язань Болонського процесу в ЄПВО в цілому.

(a) Країни, самоідентифіковані як такі, що **успішно виконали ключове зобов'язання** (про що свідчить відсутність червоних індикаторів шкали оцінювання і наявність не більше як одного помаранчевого), будуть запрошені запропонувати шляхи, якими вони згодні підтримати країни, що мають труднощі з виконанням цього ключового зобов'язання, наприклад через колегіальне експертне навчання, зворотній колегіальний експертний огляд або інші види діяльності, призначені поширити їх приклади успішного

(b) Countries that self-identify as **not or insufficiently having implemented** a key commitment (identified by having one or more red scoreboard indicators, and two or more that are orange) will be invited to indicate what peer support would be beneficial to aid implementation and how it aims to use that support.

Each country is expected to join at least one of the peer groups.

As it is possible to face implementation challenges in one or two key commitments while having implemented the other(s) successfully, countries could indicate a need for peer support in certain areas while offering peer support in others, as appropriate.

3. Response: The BFUG delegate sends a reply to the Bologna Implementation Coordination Group indicating what the country's implementation goals are when it comes to the key commitments and nominates representatives to the peer groups in those areas where the country requires support or can offer support, respectively. The representative(s) should be people with responsibility for the key commitment concerned, and BFUG delegates are strongly encouraged to involve relevant stakeholders who could offer, or be the recipients of, peer support or peer counselling in the area. In the peer groups they will be able to obtain advice on how to reach these goals.

4. Peer support: At this point peer support will start. The Bologna Implementation Coordination Group facilitates the grouping of countries offering peer support and those wishing to take advantage of such support into thematic peer groups. Each peer group will be dedicated to supporting the implementation of a single key Bologna commitment. These peer groups will include both countries that have sufficiently implemented the key commitment concerned and countries coping with challenges to be addressed for full implementation. Based on the goals identified in step 3 each peer group designs its own action plan with specified activities and impacts

виконання та допомогти іншим у досягненні такого ж стану.

(б) Країни, самоідентифіковані як такі, що **не виконали або неуспішно виконали** ключове зобов'язання (про що свідчить наявність одного чи більше червоних індикаторів шкали оцінювання та двох або більше помаранчевих), будуть запрошені визначитися, яка колегіальна експертна підтримка буде корисною, щоб допомогти їм у виконанні цього зобов'язання, і як вони збираються використати цю підтримку.

Очікується, що кожна країна приєднається принаймні до одної експертної групи.

Оскільки можна стикнутися з викликами у виконанні одного або двох ключових зобов'язань, водночас успішно виконуючи інше(і), країни можуть визначити необхідність експертної підтримки в деяких галузях, водночас запропонувати свою підтримку в інших, якщо це доцільно.

3. Відгук: Делегат BFUG надсилає відповідь Групі з координації запровадження Болонського процесу, визначаючи, якими є цілі запровадження країною з огляду на ключові зобов'язання, і номінує представників до експертних груп у тих галузях, де країні потрібна підтримка, або, відповідно, де вона може запропонувати підтримку. Представниками повинні бути особи, відповідальні за певне ключове зобов'язання, а делегатам BFUG переконливо рекомендується залучати релевантних стейкхолдерів, які можуть запропонувати колегіальну експертну підтримку або консультування чи стати реципієнтами такої підтримки або консультування у певній галузі. В експертних групах вони зможуть отримати пораду щодо того, як досягнути цих цілей.

4. Колегіальна експертна підтримка: У цей момент починатиметься колегіальна експертна підтримка. Група з координації запровадження Болонського процесу сприяє групуванню країн, що пропонують колегіальну експертну підтримку, та тих, що бажають скористатися такою підтримкою, у тематичні експертні групи. Кожна експертна група буде присвячена підтримці виконання одного ключового зобов'язання Болонського процесу. До цих експертних груп увійдуть як країни, що у достатній мірі реалізували певне ключове зобов'язання, так і країни, що долають виклики, які необхідно

for each country concerned, including the expected involvement of relevant stakeholders.

5. Update: Each peer group gives an annual update to the Bologna Implementation Coordination Group on how the countries collaborating in that group have used peer support to enhance or support implementation. The Bologna Implementation Coordination Group in turn produces a summary report for the BFUG.

6. Data: All EHEA countries submit their data for the next implementation report, which will mark the starting point of a new round.

The supplementary report on implementation of key commitments (see step 1) will show current implementation alongside level of implementation in the previous report for all countries. Submitted plans on implementation of specific key commitments will be highlighted in the supplementary report.

Incentives for improved implementation of key commitments

The normal reporting process and the proposed support programme act by their very nature as incentives for improved implementation, in the way that the Bologna Process Implementation Report highlights levels of implementation, and the programme supports improvements through targeted peer-learning and support. In addition, it is proposed that countries that have made significant progress will be offered the opportunity to highlight their work on implementation at the Ministerial Conference.

In the event that no action has been taken by a country and no improvement in implementation can be noted from the data submitted during two rounds, the lack of improvement will be brought to the attention of the Ministerial Conference. The Ministers will be asked for recommendations on how to proceed on a case by case basis.

вирішити для його повної реалізації. На основі цілей, ідентифікованих у Кроці 3, кожна експертна група розробляє власний план дій із визначеними заходами та результатами для кожної зацікавленої країни, включаючи очікуване залучення релевантних стейкхолдерів.

5. Звіт щодо модернізації: Кожна експертна група подає Групі з координації запровадження Болонського процесу щорічний огляд змін щодо того, як країни, що співпрацюють у цій групі, використали колегіальну експертну підтримку для покращення або підтримки запровадження. У свою чергу Група з координації запровадження Болонського процесу розробляє зведений звіт для BFUG.

6. Дані: Усі країни ЄПВО подають свої дані для наступного звіту із запровадження, який позначить початок нового раунду.

Додатковий звіт з виконання ключових зобов'язань (див. Крок 1) демонструватиме поточне виконання у порівнянні з рівнем запровадження за попереднім звітом для всіх країн. Подані плани з виконання окремих ключових зобов'язань будуть висвітлені у додатковому звіті.

Стимули для кращого виконання ключових зобов'язань

Звичайний звітний процес і запропонована програма підтримки за своєю природою діють як стимули для кращого запровадження: Звіт із запровадження Болонського процесу висвітлює рівні запровадження, а програма підтримує покращення шляхом цілеспрямованого колегіального експертного навчання та підтримки. Крім того, пропонується, щоб країни, які досягли значного прогресу, отримали можливість висвітлити свою роботу із запровадження на Міністерській конференції.

У випадку, якщо країна не вдалася до жодних дій, і за даними, поданими протягом двох раундів, не помітно жодного покращення у запровадженні, відсутність покращення буде доведена до уваги Міністерської конференції. Міністрів проситимуть висловити рекомендації щодо подальших дій у кожному окремому випадку.

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

Appendix II: Belarus strategy	Додаток II: Стратегія Білорусі
DRAFT STRATEGIC ACTION PLAN ON IMPLEMENTATION OF THE MAJOR OBJECTIVES OF THE EDUCATION SYSTEM DEVELOPMENT IN LINE WITH THE EHEA PRINCIPLES AND TOOLS	ПРОЕКТ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУ ДІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЦІЛЕЙ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ ВІДПОВІДНО ДО ПРИНЦИПІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ ЄПВО
The Strategic Action Plan is based on the “Concept of the Development of the System of Education of the Republic of Belarus for the Period till 2020 through 2030” agreed upon by the Republican Pedagogical Conference with the participation of the President of the Republic of Belarus (23-24.08.2017) and approved by the Order of the Minister of Education of the Republic of Belarus No. 742 as of 27.11.2017. The Ministry of Education of the Republic of Belarus within its competence re-affirms its commitment to further implementation of the European Higher Education Area (further referred to as the EHEA) principles and tools in the higher education system of the Republic of Belarus and its willingness to joint work on these issues with the Bologna Follow-Up Group (further referred to as the BFUG). <i>For this purpose the Ministry of Education of the Republic of Belarus shall do the following:</i> - develop and approve in 2018 the “Work Plan for Implementing EHEA Tools in the Education System” based on this Strategic Action Plan; - appoint in 2018 the National Working Group for further implementation of the EHEA tools in the higher education system; - create in 2018 the information Internet portal/website and hold regular workshops and seminars aiming at raising awareness of a wide scope of stakeholders about the processes of optimising the higher education system in the Republic of Belarus. <i>The Ministry of Education of the Republic of Belarus wishes to invite the BFUG to support Belarus in this work. For this purpose the Ministry of Education will approach the BFUG with the following request:</i> - to appoint upon the agreement with the Ministry of Education in 2018 the staff of experts/consultants for the Republic of Belarus having the required experience and professional competencies. Each expert/consultant will be asked to advise on a number of sections of this Strategic Action Plan. Their mission will be to provide Belarus with	Стратегічний план дій ґрунтується на «Концепції розвитку системи освіти Республіки Білорусь на період до 2020 і до 2030 років», узгодженій Республіканською педагогічною конференцією за участі Президента Республіки Білорусь (23-24.08.2017) і затвердженій Наказом Міністра освіти Республіки Білорусь № 742 від 27.11.2017 р. Міністерство освіти Республіки Білорусь у рамках своєї компетенції підтверджує своє зобов'язання щодо подальшої реалізації принципів та інструментів Європейського простору вищої освіти (далі ЄПВО) у системі вищої освіти Республіки Білорусь і свою готовність до спільної роботи з цих питань із Групою супроводу Болонського процесу (далі BFUG). <i>З цією метою Міністерство освіти Республіки Білорусь виконає таке:</i> - розробить і затвердить у 2018 р. «Робочий план із запровадження інструментів ЄПВО в системі освіти» на основі цього Стратегічного плану дій; - призначить у 2018 р. Національну робочу групу для подальшого запровадження інструментів ЄПВО в системі вищої освіти; - створить у 2018 р. інформаційний Інтернет-портал/вебсайт і буде проводити регулярні семінари з метою підвищення поінформованості широкого кола стейкхолдерів щодо процесів оптимізації системи вищої освіти у Республіці Білорусь. <i>Міністерство освіти Республіки Білорусь бажає запросити BFUG підтримати Білорусь у цій роботі. З цією метою Міністерство освіти звернеться до BFUG з таким запитом:</i> - призначити за погодженням з Міністерством освіти у 2018 р. персонал з експертів/консультантів для Республіки Білорусь, які мають необхідний досвід та професійні компетентності. Кожного експерта/консультанта запросять надати рекомендації з низки розділів цього Стратегічного плану дій. Місія

assistance in the area of further implementation of the EHEA tools and further international cooperation in the field of higher education; - to assist in arranging in 2018-2020 study visits for higher education specialists from the Republic of Belarus to the EHEA education institutions (organisations) which have successful EHEA tools implementation experience; - to involve Higher Education Reform Experts of Belarus in consultations regarding the scope of implementing EHEA principles and tools in the higher education system of the Republic of Belarus; - to hold on a regular basis ongoing consultations to discuss implementation of the major goals and objectives with the above mentioned National Working Group, international consultants/experts and representatives of the Ministry of Education of the Republic of Belarus.	експертів/консультантів буде надавати Білорусі допомогу у сфері подальшого запровадження інструментів ЄПВО та подальшої міжнародної співпраці у галузі вищої освіти; - допомогти з організацією у 2018-2020 рр. навчальних візитів для фахівців з вищої освіти з Республіки Білорусь до освітніх закладів (організацій) ЄПВО, які мають успішний досвід запровадження інструментів ЄПВО; - залучити експертів з реформування вищої освіти Білорусі до консультацій щодо змісту запровадження принципів та інструментів ЄПВО у системі вищої освіти Республіки Білорусь; - проводити на регулярній основі постійні консультації з обговорення імплементації головних цілей і завдань з вищезазначеною Національною робочою групою, міжнародними консультантами/експертами та представниками Міністерства освіти Республіки Білорусь.
Major Goals and Objectives <i>1. Qualification Framework</i> By early 2018 the Republic of Belarus had drafted the Higher Education National Qualifications Framework (BelQF) (the 4th step of the development of the NQF). Taking that into consideration, measures will be taken to adopt it by 2019 and to prepare it for self-certification in 2020. This work will ensure the following: - introduction of the multi-cycle system of higher education with the bachelor degree of 180-240 ECTS credits and the master degree of 90-120 ECTS credits and, correspondingly, gradual phase-out of the remaining 5-year bakalavr degree; - harmonisation of the national system of classification of educational programmes (State Classifier of the Republic of Belarus "Specialties and Qualifications" OKRB 011-2009) with the International Standard Classification of Education (ISCED 2011), which includes referencing education programmes to the BelQF and the QF-EHEA; - further improvement of HEIs implementation practice of measuring the student workload in ECTS in line with the revised "ECTS Users' Guide". - International experts/consultants (including experts from Georgia, Italy, Austria, Germany, France) will be asked to advise on implementing measures that	Головні цілі та завдання <i>1. Рамка кваліфікацій</i> На початок 2018 р. Республіка Білорусь розробила проект Національної рамки кваліфікацій вищої освіти (БелРК) (Крок 4 розробки НРК). З огляду на це будуть вжиті заходи щодо її прийняття до 2019 р. і підготовки до самосертифікації у 2020 р. Ця робота забезпечить таке: - запровадження багатоциклової системи вищої освіти зі ступенем бакалавра 180-240 кредитів ЄКТС і ступенем магістра 90-120 кредитів ЄКТС і, відповідно, поступового скасування 5-річного ступеня бакалавра, що ще залишився; - гармонізацію національної системи класифікації освітніх програм (Державний класифікатор Республіки Білорусь «Спеціальності та кваліфікації» ОКРБ 011-2009) з Міжнародною стандартною класифікацією освіти (ISCED 2011), що включає співвіднесення освітніх програм із БелРК і РК-ЄПВО; - подальше покращення запровадження закладами вищої освіти практики вимірювання навантаження студентів у ЄКТС відповідно до оновленого «Довідника користувача ЄКТС». - Міжнародні експерти/консультанти (включаючи експертів/консультантів з Грузії, Італії, Австрії,

are specified in the “Action Plan of Development of the National Qualifications Framework of the Republic of Belarus” (adopted 04.10.2017). The National Qualifications Framework of Higher Education will be compatible with the QF-EHEA.

2. Quality Assurance

The Republic of Belarus has developed the concept of establishing the national independent system of higher education quality assurance. Taking that into consideration, measures shall be taken to further improve the procedures of internal quality assurance in HEIs by 2020 and to develop legal framework for the activities of an independent quality assurance agency with the purpose of launching its full-scale practical activities by 2022.

The activities aimed at establishing the independent higher education quality assurance system and preparing the national independent quality assurance agency to associate with ENQA/EQAR will be carried out in compliance with the Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG-2015).

International experts/consultants, first of all, ENQA/EQAR representatives, will be asked to advise on implementing measures that are specified in the “Action Plan on Development of Independent Higher Education Quality Assurance System of the Republic of Belarus” (adopted 14.02.2017). Development and capacity building of the quality assurance system and activities of the national agency will cover all levels of education.

3. Recognition of Qualifications

The Republic of Belarus has been consistently carrying out activities aimed at:

- further extension of mutual recognition of educational certificates with various countries on the basis of respective agreements;
- further improvement of the current system of recognition of qualifications in compliance with the Lisbon Recognition Convention.

The result of these activities is positive. It is stated in the Report from the Belgium (Flemish) NARIC center on recognition “Peer-review report of Belarus ENIC” (<http://media.ehea.info/file/20171018-19->

Німеччини, Франції) будуть запрошені надати рекомендації з імплементації заходів, визначених у «Плані дій з розроблення Національної рамки кваліфікацій Республіки Білорусь» (прийнятому 04.10.2017 р.). Національна рамка кваліфікацій вищої освіти буде сумісною з РК-ЄПВО.

2. Забезпечення якості

Республіка Білорусь розробила концепцію створення національної незалежної системи забезпечення якості вищої освіти. З огляду на це будуть вжиті заходи для подальшого покращення процедур внутрішнього забезпечення якості в закладах вищої освіти до 2020 р. і розвитку законодавчої бази для діяльності незалежного агентства із забезпечення якості з метою запуску його повномасштабної практичної діяльності до 2022 р.

Діяльність, спрямована на розбудову незалежної системи забезпечення якості вищої освіти та підготовку національного незалежного агентства із забезпечення якості до вступу в ENQA/EQAR, буде проводитись у відповідності до Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (ЄСП-2015).

Міжнародні експерти/консультанти, перш за все, представники ENQA/EQAR, будуть запрошуватися надати рекомендації щодо запровадження заходів, визначених у «Плані дій з розвитку незалежної системи забезпечення якості вищої освіти Республіки Білорусь» (прийнятому 14.02.2017 р.). Розвиток і розбудова потенціалу системи забезпечення якості та діяльність національного агентства охопить усі рівні освіти.

3. Визнання кваліфікацій

Республіка Білорусь послідовно впроваджує діяльність, спрямовану на:

- подальше розширення взаємного визнання освітніх документів з різними країнами на основі відповідних угод;
- подальше покращення поточної системи визнання кваліфікацій у відповідності з Лісабонською конвенцією про визнання.

Ця діяльність має позитивний результат. Це зазначено у Звіті від Бельгійського (Фламандського) центру NARIC з визнання «Звіт з експертного оцінювання центру ENIC Білорусі»

Rome/11/6/ENIC-NARIC_peer-review_report_ENIC_Belarus_final_877116.docx). Taking that into consideration, by 2019 measures will be taken to facilitate the information support of ENIC Belarus activities (presenting information about ENIC Belarus activities in English). The legal framework for the procedure of prior learning recognition and the procedure of recognition of refugees' qualifications will be developed.

4. Transparency Tools

Since 2013 the Republic of Belarus has been implementing the national credit units system based on ECTS. Taking that into consideration, by 2020 measures will be taken to implement this system in line with the revised "ECTS Users' Guide".

Special focus will be paid to learning outcomes, curriculum design and delivery as well as assessment and opportunities to implement academic mobility programmes. This process will be based on the outcomes of the Erasmus+ project "Fostering Competencies Development in Belarusian Higher Education (FOSTERC)", Project Ref. 574087-EPP-1-2016-1-ES-EPPKA2-CBHE-SP.

Legal framework will be developed for issuing a free of charge and multilingual Diploma Supplement in the format approved by the Council of Europe, the European Commission, UNESCO (also in the digital format) to all students.

International experts/consultants, including the ones from the World Bank, will be asked to advise on implementing transition to the digital Diploma Supplement.

5. Mobility of Higher Education Staff and Students, Internationalisation

The Republic of Belarus has been consistently extending international academic mobility of the teaching staff and students on the basis of respective agreements. It has been also extending the number of higher education specialties with the option of studying in English. Taking that into consideration, the following legal framework will be developed after the adoption of the new version of the Education Code:

- for implementing joint educational programmes and double diploma programmes;

(http://media.ehea.info/file/20171018-19-Rome/11/6/ENIC-NARIC_peer-review_report_ENIC_Belarus_final_877116.docx).

З огляду на це, до 2019 р. будуть вжиті заходи для покращення інформаційної підтримки діяльності центру ENIC Білорусі (подання інформації про діяльність ENIC Білорусі англійською мовою). Буде розроблена законодавча база для процедури визнання попереднього навчання та процедури визнання кваліфікацій біженців.

4. Інструменти прозорості

Починаючи з 2013 р., Республіка Білорусь упроваджує національну систему кредитних одиниць на основі ЄКТС. Беручи це до уваги, до 2020 р. будуть вжиті заходи з упровадження цієї системи відповідно до оновленого «Довідника користувача ЄКТС».

Спеціальну увагу буде приділено результатам навчання, розробленню та реалізації навчальних планів, а також оцінюванню та можливостям здійснення програм академічної мобільності. Цей процес ґрунтуватиметься на результатах проекту Erasmus+ «Сприяння розвитку компетентностей у білоруській вищій освіті (FOSTERC)», реєстраційний номер проекту 574087-EPP-1-2016-1-ES-EPPKA2-CBHE-SP.

Буде розроблена правова база для видачі безкоштовного і багатомовного Додатка до диплома у форматі, ухваленому Радою Європи, Європейською Комісією, ЮНЕСКО, (також і в цифровому форматі) всім студентам.

Міжнародні експерти/консультанти, включаючи представників Всесвітнього Банку, будуть запрошені надати рекомендації щодо реалізації переходу до цифрового Додатка до диплома.

5. Мобільність працівників і студентів закладів вищої освіти, інтернаціоналізація

Республіка Білорусь постійно розширює міжнародну академічну мобільність викладацького складу та студентів на основі відповідних угод. Вона також розширює кількість спеціальностей вищої освіти з можливістю навчання англійською. Ураховуючи це, після прийняття нової версії Освітнього кодексу буде розроблена така правова база:

- для запровадження спільних освітніх програм і програм подвійних дипломів;

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

bologna
process

EUROPEAN
Higher Education Area

- for providing international students with educational grants for studying in HEIs of the Republic of Belarus.

For this purpose in 2019 the practice of organizing academic mobility will be revised, with the participation of international experts/consultants. In 2019-2020 higher education institutions will develop their own internal procedures of recognition of academic mobility outcomes.

In addition new (3+ generation) educational standards will provide for HEIs to incorporate academic mobility semesters ("mobility windows") in the educational process.

6. Lifelong Learning and Social Dimension of Higher Education

By 2019 international experts/consultants, including the ones from the European Training Foundation, will be asked to advise on building up grounds for developing legal framework aimed at ensuring prior learning recognition with the purpose of developing the respective procedure in 2021.

In the Republic of Belarus the procedure of university graduates' job placement is carried out by an education institution for the purpose of their social support and meeting the economy's and social sector's needs for specialists, employees and workers. Taking that into consideration, starting from 2020 supplementary measures will be taken for social support of university graduates, including those who studied on tuition fee-paying basis. In addition measures will be taken to study international first job placement schemes with the purpose of developing proposals for the Government of the Republic of Belarus on revision of the current system of university graduates' first job placement.

7. Fundamental EHEA Values

Since 2011 there have been established and implemented the legal obligations on university staff and students participation in HEIs collegiate governing bodies (the composition of HEI Council must include at least 25% of students). Since 31.01.2015 the Public Republican Students Council has been functioning. It can submit proposals on improving the system of training, education and leisure students' activities to the Ministry of Education. Taking all the above-mentioned into

- для надання міжнародним студентам освітніх грантів для навчання в закладах вищої освіти Республіки Білорусь.

З цією метою у 2019 р. практика організації академічної мобільності буде переглянута за участі міжнародних експертів/консультантів. У 2019-2020 рр. заклади вищої освіти розроблять власні внутрішні процедури визнання результатів академічної мобільності.

Крім того, нові (покоління 3+) освітні стандарти забезпечать можливість включати семестри академічної мобільності («вікна мобільності») до освітнього процесу закладів вищої освіти.

6. Навчання впродовж життя і соціальний вимір вищої освіти

До 2019 р. міжнародних експертів/консультантів, включаючи представників Європейського фонду освіти, запрошуватимуть надати рекомендації щодо побудови підґрунтя для розроблення правової бази, спрямованої на забезпечення визнання попередньої освіти з метою розвитку відповідної процедури у 2021 р.

У Білорусі процедура працевлаштування випускників університетів здійснюється освітнім закладом з метою їх соціальної підтримки і задоволення потреб економіки та соціального сектора у фахівцях, службовцях і працівниках. Ураховуючи це, починаючи з 2020 р., будуть вжиті додаткові заходи для соціальної підтримки випускників університетів, включаючи тих, хто навчався на платній основі. Крім того, будуть вжиті заходи для вивчення міжнародних схем працевлаштування на перше робоче місце з метою розроблення пропозицій для Уряду Республіки Білорусь щодо перегляду існуючої системи працевлаштування випускників університетів на перше робоче місце.

7. Фундаментальні цінності ЄПВО

Починаючи з 2011 р., були встановлені та запроваджені правові зобов'язання щодо участі працівників і студентів університетів у колегіальних органах урядування закладів вищої освіти (склад Ради закладу вищої освіти повинен включати принаймні 25 % студентів). Починаючи з 31.01.2015 р., функціонує Громадська республіканська студентська рада. Вона може подавати пропозиції щодо покращення системи підготовки, освіти та дозвілля студентів до

consideration, in 2019-2020 additional measures will be taken to include students' representatives in commissions for educational programmes quality assessment and HEIs accreditation.

In 2018-2019 the HEIs will also develop additional measures for improving the mechanism of students and staff participation in HEI governance.

The procedure of the competition-based nomination of candidates for the position of the head of a higher education institution will be developed (according to Article 203 of the draft Education Code).

The work on further implementation of the provisions from the EHEA Ministerial Conferences Communiqué will be continued.

Further work on incorporating into the national education system of the principles of Magna Charta Universitatum and the recommendations of the Council of Europe (Rec/CV (2012)7) regarding public responsibility for academic freedom and institutional autonomy will be continued.

International experts/consultants will be asked to advise on implementing measures aimed at the development of academic culture in higher education institutions.

8. Implementation

The National Institute for Higher Education will be responsible for preparing and providing the necessary data on the EHEA tools implementation and carrying out measures of this Strategic Action Plan in the format and by the dates determined jointly by the Ministry of Education and BFUG.

9. Cooperation with the BFUG

A delegation of 2-3 members with the knowledge of English and required competencies will be appointed to take part in BFUG meetings and ensure the continuity of the Republic of Belarus representation throughout its entire work period.

Participation in relevant seminars and peer-learning events, nomination of candidates for working groups established within the programme of the EHEA work for the corresponding period will be ensured.

In case higher legislative and executive authorities of the Republic of Belarus introduce changes into programme policies of the development of the social

Міністерства освіти. Ураховуючи вищезазначене, у 2019-2020 рр. будуть вжиті додаткові заходи щодо включення представників студентів до комісій з оцінювання якості освітніх програм та акредитації закладів вищої освіти.

У 2018-2019 рр. заклади вищої освіти також розроблять додаткові заходи з покращення механізму участі студентів і працівників у врядуванні закладів вищої освіти.

Буде розроблена на конкурентній основі процедура номінації кандидатів на посаду керівника закладу вищої освіти (відповідно до статті 203 проекту Освітнього кодексу).

Буде продовжено роботу з подальшого запровадження положень Комюніке Міністерських конференцій ЄПВО.

Буде продовжено подальшу роботу щодо включення до національної освітньої системи принципів Великої Хартії Університетів (Magna Charta Universitatum) і рекомендацій Ради Європи (Rec/CV (2012)7) щодо відповідальності держави за академічну свободу та інституційну автономію. Міжнародних експертів/консультантів запрошуватимуть надавати рекомендації щодо імплементації заходів, спрямованих на розвиток академічної культури в закладах вищої освіти.

8. Виконання

Національний інститут вищої освіти буде відповідальним за підготовку та надання необхідних даних щодо запровадження інструментів ЄПВО та виконання заходів цього Стратегічного плану дій у форматі та в терміни, визначені спільно Міністерством освіти і BFUG.

9. Співпраця з BFUG

Делегацію у складі 2-3 членів, які володіють англійською мовою, і необхідними компетентностями буде призначено для участі у засіданнях BFUG і для забезпечення безперервності представництва Республіки Білорусь протягом усього періоду її роботи.

Участь у відповідних семінарах і заходах з колегіального експертного навчання, номінацію кандидатів до робочих груп, утворених у рамках програми роботи ЄПВО на відповідний період буде забезпечено.

У випадку, якщо вищі законодавчі та виконавчі органи влади Республіки Білорусь запровадять зміни до програм політики з розвитку соціального

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

sector, the Ministry of Education of the Republic of Belarus may change terms for implementing the activities mentioned in this Strategic Action Plan, which will find its reflection in the “Work Plan for Implementing EHEA Tools in the Education System”. In this case the Ministry of Education will timely inform the BFUG about it to ensure transparency, mutual trust and understanding.

сектора, Міністерство освіти Республіки Білорусь може змінити умови виконання діяльності, зазначеної у цьому Стратегічному плані дій, що знайде своє відображення у «Робочому плані з запровадження інструментів ЄПВО у системі освіти». У цьому випадку Міністерство освіти своєчасно проінформуватиме про це BFUG, щоб забезпечити прозорість, взаємну довіру і розуміння.

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

Appendix III: Overarching Framework of Qualifications of the European Higher Education Area (revised 2018)		Додаток III: Загальна Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (редакція 2018 р.)	
THE FRAMEWORK OF QUALIFICATIONS FOR THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION AREA		ЗАГАЛЬНА РАМКА КВАЛІФІКАЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
The Paris Conference of European Ministers Responsible for Higher Education 24-25 May 2018 adopted the revised overarching framework for qualifications in the EHEA, implementing the commitment in the Yerevan Communiqué. The revised overarching framework for qualifications in the EHEA comprises the short cycle, the first cycle, the second cycle and the third cycle generic descriptors for each cycle based on learning outcomes and competences, and credit ranges in the short cycle, first and second cycles. Ministers committed themselves to elaborating national frameworks for qualifications compatible with the overarching framework for qualifications in the EHEA. While recognising that each country decides whether and how to incorporate short cycle qualifications within its own national framework, the Paris Communiqué underlined the role ECTS-based short cycle qualifications play in preparing students for employment and further studies as well as in improving social cohesion.		Паризька конференція європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту, 24-25 травня 2018 р. прийняла оновлену загальну Рамку кваліфікацій в ЄПВО, виконуючи зобов'язання Єреванського Комюніке. Оновлена загальна Рамка кваліфікацій в ЄПВО включає загальні характеристики короткого циклу, першого, другого та третього циклів для кожного циклу на основі результатів навчання та компетентностей, а також кредитні діапазони в короткому циклі, першому та другому циклах. Міністри взяли на себе обов'язок розробити національні рамки кваліфікацій, сумісні із загальною Рамкою кваліфікацій у ЄПВО. Визнаючи, що кожна країна сама вирішує, чи запроваджувати кваліфікації короткого циклу в межах своєї національної рамки та яким чином, Паризьке комюніке підкреслює роль, яку кваліфікації короткого циклу на основі ЄКТС відіграють у підготовці студентів до працевлаштування та подальшого навчання, а також у покращенні соціального згуртування.	
Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (РК-ЄПВО)			
Qualifications Framework for the European Higher Education Area (QF-EHEA)			
	Результати навчання		Кредити ЄКТС
	Learning outcomes		ECTS credits
Кваліфікації короткого циклу / Short cycle qualifications	Qualifications that signify completion of the higher education short cycle are awarded to students who: - have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon general secondary education and is typically at a level supported by advanced textbooks; such knowledge provides an underpinning for a field of work or vocation, personal development, and further studies to complete the first cycle;	Кваліфікації, що означають завершення короткого циклу вищої освіти, присуджуються студентам, які: - продемонстрували знання й розуміння у галузі підготовки, що ґрунтуються на їх загальній середній освіті та є, зазвичай, на рівні поглиблених підручників; такі знання забезпечують основу для сфери роботи або для професії, особистого розвитку та подальшого навчання, щоб завершити перший цикл;	Типово включають 90-120 кредитів ЄКТС / Typically include 90-120 ECTS credits

	- can apply their knowledge and understanding in occupational contexts; - have the ability to identify and use data to formulate responses to well-defined concrete and abstract problems; - can communicate about their understanding, skills and activities, with peers, supervisors and clients; - have the learning skills to undertake further studies with some autonomy.	- можуть застосовувати знання та розуміння у професійному контексті; - мають здатність ідентифікувати та використовувати дані, щоб формулювати відповіді на чітко визначені конкретні та абстрактні проблеми; - можуть комунікувати щодо свого розуміння, навиків і діяльності з колегами, керівниками та клієнтами; - мають навички навчання, щоб здійснювати подальше навчання із певною автономністю.	
Кваліфікація першого циклу / First cycle qualification	Qualifications that signify completion of the first cycle are awarded to students who: • have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon their general secondary education, and is typically at a level that, whilst supported by advanced textbooks, includes some aspects that will be informed by knowledge of the forefront of their field of study; • can apply their knowledge and understanding in a manner that indicates a professional approach to their work or vocation, and have competences typically demonstrated through devising and sustaining arguments and solving problems within their field of study; • have the ability to gather and interpret relevant data (usually within their field of study) to inform judgments that include reflection on relevant social, scientific or ethical issues; • can communicate information, ideas, problems and solutions to both specialist and non-specialist audiences; • have developed those learning skills that are necessary for them to	Кваліфікації, що означають завершення першого циклу, присуджуються студентам, які: • продемонстрували знання та розуміння у галузі освіти, що ґрунтуються на їх загальній середній освіті та є, зазвичай, на рівні, що, хоча й ґрунтується на поглиблених підручниках, включає певні аспекти, які будуть сформовані через провідні знання у їх галузі підготовки; • можуть застосовувати свої знання та розуміння таким чином, що вказує на професійний підхід до роботи або професії, і, зазвичай, демонструють компетентності, висуваючи й підтримуючи аргументи та розв'язуючи проблеми у своїй галузі підготовки; • мають здатність збирати та інтерпретувати релевантні дані (зазвичай у своїй галузі підготовки), щоб повідомляти/доносити судження, що містять міркування щодо відповідних соціальних, наукових або етичних проблемних питань; • можуть повідомляти інформацію, ідеї, проблеми та рішення як фаховим, так і нефаховим аудиторіям; • розвинули ті навички навчання, які необхідні для продовження	Типово включають 180-240 кредитів ЄКТС / Typically include 180-240 ECTS credits

	continue to undertake further study with a high degree of autonomy.	подальшої підготовки з високим ступенем автономії.	
Кваліфікація другого циклу / Second cycle qualification	Qualifications that signify completion of the second cycle are awarded to students who: • have demonstrated knowledge and understanding that is founded upon and extends and/or enhances that typically associated with the first cycle, and that provides a basis or opportunity for originality in developing and/or applying ideas, often within a research context; • can apply their knowledge and understanding, and problem solving abilities in new or unfamiliar environments within broader (or multidisciplinary) contexts related to their field of study; • have the ability to integrate knowledge and handle complexity, and formulate judgments with incomplete or limited information, but that include reflecting on social and ethical responsibilities linked to the application of their knowledge and judgments; • can communicate their conclusions, and the knowledge and rationale underpinning these, to specialist and non-specialist audiences clearly and unambiguously; • have the learning skills to allow them to continue to study in a manner that may be largely self-directed or autonomous.	Кваліфікації, що означають завершення другого циклу, присуджуються студентам, які: • продемонстрували знання й розуміння, які ґрунтуються на знаннях, що зазвичай пов'язані з першим циклом, перевершують та/або поглиблюють їх, а також які забезпечують основу або можливість для оригінальності в розвитку та/або застосуванні ідей, часто в контексті дослідження; • можуть застосовувати свої знання й розуміння, а також здатності до вирішення проблем, у новому або незвичному середовищі у більш широкому (або мультидисциплінарному) контексті, пов'язаному з їх галуззю підготовки; • мають здатність інтегрувати знання та вирішувати комплексні питання, а також формулювати судження за неповної або обмеженої інформації, але які включають рефлексію на соціальні та етичні обов'язки, пов'язані із застосуванням їх знань і суджень; • можуть чітко й однозначно повідомляти свої висновки, а також знання й міркування, на яких ці висновки ґрунтуються, фаховій та нефаховій аудиторії; • мають навички навчання, що дозволяють їм продовжити підготовку у спосіб, що може бути значною мірою самоскерованим або автономним.	Типово включають 90-120 кредитів ЄКТС, причому мінімум 60 кредитів на рівні 2-го циклу / Typically include 90-120 ECTS credits, with a minimum of 60 credits at the level of the 2nd cycle
Кваліфікація третього циклу / Third cycle qualification	Qualifications that signify completion of the third cycle are awarded to students who: • have demonstrated a systematic understanding of a field of study and mastery of the skills and methods of research associated with that field; • have demonstrated the ability to conceive, design, implement and	Кваліфікації, що означають завершення третього циклу, присуджуються студентам, які: • продемонстрували системне розуміння галузі підготовки та володіння навичками і методами дослідження, пов'язаними з цією галуззю; • продемонстрували здатність започатковувати, розробляти,	Не визначено / Not specified

	adapt a substantial process of research with scholarly integrity; • have made a contribution through original research that extends the frontier of knowledge by developing a substantial body of work, some of which merits national or international refereed publication; • are capable of critical analysis, evaluation and synthesis of new and complex ideas; • can communicate with their peers, the larger scholarly community and with society in general about their areas of expertise; • can be expected to be able to promote, within academic and professional contexts, technological, social or cultural advancement in a knowledge based society.	запроваджувати та адаптувати ґрунтовний процес досліджень із науковою чесністю; • зробили внесок шляхом оригінального дослідження, що розширює межі знань, виконавши значний обсяг роботи, частина якої заслуговує на публікацію в національних або міжнародних рецензованих виданнях; • здатні критично аналізувати, оцінювати та синтезувати нові й складні ідеї; • можуть комунікувати з колегами, ширшою науковою спільнотою та суспільством у цілому щодо своєї експертної сфери; • як очікується, здатні сприяти, в академічному та професійному контекстах, технологічному, соціальному або культурному прогресу в суспільстві, заснованому на знаннях.	
--	---	---	--

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

Appendix IV: The Diploma Supplement Template	Додаток IV: Шаблон Додатка до диплома
THE FRAMEWORK OF QUALIFICATIONS FOR THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION AREA	РАМКА КВАЛІФІКАЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

I. DIPLOMA SUPPLEMENT / ДОДАТОК ДО ДИПЛОМА

1. INFORMATION IDENTIFYING THE HOLDER OF THE QUALIFICATION / 1. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСОБУ, ЯКІЙ НАДАНО КВАЛІФІКАЦІЮ			
	Last name(s) / Прізвище		First name(s) / Ім'я та по батькові
1.1		1.2	
	Date of birth (dd/mm/yyyy) / Дата народження (дд/мм/рррр)		Student identification number or code (if available) / Ідентифікаційний номер або код студента (за наявності)
1.3		1.4	
2. INFORMATION IDENTIFYING THE QUALIFICATION / 2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО КВАЛІФІКАЦІЮ			
	Name of qualification and (if applicable) title conferred (in original language) / Назва кваліфікації та (за наявності) присвоєне звання (мовою оригіналу)		Main field(s) of study for the qualification / Основна галузь знань за кваліфікацією
2.1		2.2	
	Name and status of awarding institution (in original language) / Назва та статус закладу, який присвоїв кваліфікацію (мовою оригіналу)		
2.3			Language(s) of instruction/examination / Мова (мови) навчання/екзаменування
	Name and status of institution (if different from 2.3) administering studies (in original language) / Назва і статус закладу (якщо відмінні від п. 2.3), який адмініструє навчання (мовою оригіналу)		
2.4		2.5	
3. INFORMATION ON THE LEVEL AND DURATION OF THE QUALIFICATION / 3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО РІВЕНЬ І ТРИВАЛІСТЬ ПІДГОТОВКИ ЗА КВАЛІФІКАЦІЮ			
	Level of the qualification / Рівень кваліфікації		Official duration of programme in credits and/or years / Офіційна тривалість програми в кредитах та/або роках
3.1		3.2	
	Access requirements(s) / Вимоги для доступу		
3.3			
4. INFORMATION ON THE PROGRAMME COMPLETED AND THE RESULTS OBTAINED / 4. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗАВЕРШЕНУ ПРОГРАМУ ТА ОТРИМАНІ РЕЗУЛЬТАТИ			
	Mode of study / Форма навчання		Programme learning outcomes / Програмні результати навчання

4.1		4.2	
	Programme details, individual credits gained and grades/marks obtained / <i>Відомості про програму, накопичені індивідуальні кредити та отримані бали/оцінки</i>		
4.3			
	Grading system and, if available, grade distribution table / <i>Система оцінювання та, за наявності, таблиця розподілу оцінок</i>		Overall classification of the qualification (in original language) / <i>Загальна класифікація кваліфікації (мовою оригіналу)</i>
4.4		4.5	
5. INFORMATION ON THE FUNCTION OF THE QUALIFICATION / 5. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ФУНКЦІЮ КВАЛІФІКАЦІЇ			
	Access to further study / <i>Доступ до подальшого навчання</i>		Access to a regulated profession (if applicable) / <i>Доступ до регульованої професії (за наявності)</i>
5.1		5.2	
6. ADDITIONAL INFORMATION / 6. ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ			
	Additional information / <i>Додаткова інформація</i>		Further Information sources / <i>Додаткові джерела інформації</i>
6.1		6.2	
7. CERTIFICATION OF THE SUPPLEMENT / 7. ЗАСВІДЧЕННЯ ДОДАТКА ДО ДИПЛОМА			
	Date / <i>Дата</i>		Signature / <i>Підпис</i>
7.1		7.2	
	Capacity / <i>Посада</i>		Official stamp or seal / <i>Офіційний штамп або печатка</i>
7.3		7.4	
8. INFORMATION ON THE NATIONAL HIGHER EDUCATION SYSTEM / 8. ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ СИСТЕМУ ВИЩОЇ ОСВІТИ			

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

III. THE DIPLOMA SUPPLEMENT EXPLANATORY NOTES	III. РОЗ'ЯСНЕННЯ ДО ДОДАТКА ДО ДИПЛОМА
DIPLOMA SUPPLEMENT	ДОДАТОК ДО ДИПЛОМА
I. PRINCIPLES AND GENERAL GUIDELINES FOR THOSE PRODUCING SUPPLEMENTS	I. ПРИНЦИПИ ТА ЗАГАЛЬНІ НАСТАНОВИ ДЛЯ ТИХ, ХТО ВИРОБЛЯЄ ДОДАТКИ
The diploma supplement forms an important part of the development of the European Higher Education Area (EHEA) and is an important tool for graduates to ensure that their degrees are recognised by higher education institutions, public authorities and employers in their home countries and abroad. The diploma supplement should build on and include the use of common transparency tools such as learning outcomes, ECTS and how the degrees correspond to the national qualification framework(s) and external national quality assurance and/or accreditation. The Diploma Supplement is jointly developed by the Council of Europe, European Commission and UNESCO and an updated version was adopted by the Lisbon Recognition Convention Committee in 2007. Since the introduction of the Bologna Process in 1999 it has been adopted in the national legislations of the participating countries, and Ministers committed themselves to issuing it to all graduates automatically, free of charge and in a widely spoken European language by 2005. The Diploma Supplement was also incorporated in the Europass Framework established by the European Parliament and the Council of Ministers in 2004. This revised version was endorsed by the EHEA Ministers in Paris in 2018. The Diploma Supplement plays a particularly important role in relation to joint degrees and transnational or crossborder higher education provision. A Diploma Supplement issued with a joint degree should clearly describe all parts of the degree, and it should clearly	Додаток до диплома становить важливу частину розвитку Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) і є важливим інструментом, щоб випускники були певні, що їх ступені визнають заклади вищої освіти, органи державної влади та роботодавці як у їх країнах походження, так і за кордоном. Додаток до диплома повинен ґрунтуватися на загальних інструментах прозорості, таких як результати навчання, ЄКТС, включати їх використання та інформацію про те, як ступені відповідають національній рамці (рамкам) кваліфікацій і зовнішньому національному забезпеченню якості та/або акредитації. Додаток до диплома був розроблений спільно Радою Європи, Європейською Комісією та ЮНЕСКО, а його оновлена версія була прийнята Комітетом з Лісабонської конвенції про визнання кваліфікацій у 2007 р. Починаючи з запровадження Болонського процесу у 1999 р., його було затверджено національними законодавствами країн-учасниць, а Міністри взяли на себе обов'язок до 2005 р. видавати його всім випускникам автоматично, безкоштовно, широко вживаною європейською мовою. Додаток до диплома також включили до Рамки Europass, створеної Європейським Парламентом і Радою Міністрів у 2004 р.¹ Ця оновлена версія була затверджена Міністрами ЄПВО у Парижі у 2018 р. Додаток до диплома відіграє особливо важливу роль стосовно спільних дипломів² і транснаціонального або транскордонного надання вищої освіти. Додаток до диплома, виданий в разі спільного ступеня / диплома, повинен зрозуміло описувати всі складові ступеневої

¹ Див. Рекомендацію з визнання спільних ступенів, прийняту Комітетом Лісабонської Конвенції про визнання кваліфікацій у Парижі 29 лютого 2016 р., режим доступу: http://www.enic-naric.net/fileusers/Revised_Recommendation_on_the_Recognition_of_Joint_Degrees_2016.pdf

² Див. Кодекс належної практики з надання спільних ступенів (Code of Good Practice in the Provision of Joint Degrees), прийнятий Комітетом Лісабонської Конвенції про визнання кваліфікацій у 2001 році і переглянутий Комітетом у 2007 році, режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/Recognition/Code%20of%20good%20practice_EN.asp#TopOfPage, and the UNESCO/OECD

Керівництво із забезпечення якості у транскордонній вищій освіті (Guidelines for Quality Provision in Cross-Border Higher Education), прийняті восени 2005 р. у рамках обох Організацій, режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/27/51/35779480.pdf>.

Рішення № 2241/2004/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 15 грудня 2004 р. щодо єдиної рамки Співтовариства для забезпечення прозорості кваліфікацій та компетентностей (Європаспорт/Europass), режим доступу: <http://www.europass.cedefop.europa.eu/europass/home/hornav/Downloads/MiscDocs/EuropassDecision/navigate.action>.

indicate at which institutions and/or in which study programmes the different parts of the degree have been earned. The Diploma Supplement is intended to facilitate the implementation of the <i>Convention on the Recognition of Qualifications Concerning Higher Education in the European Region</i>, Lisbon 1997. Founding Principles: The Diploma Supplement is based on the following founding principles that respect national and international academic autonomy. These principles also give some further explanation of the purpose and nature of the new version. The Diploma Supplement is: 1. a flexible, non-prescriptive tool, capable of adaptation to local needs; 2. a device that has national and international applications; 3. a system to aid recognition for academic and professional purposes; 4. an approach that specifically excludes any claims and value-judgements concerning recognition by providing sufficient objective information; 5. a tool to focus on the outcomes of the learning that has taken place; 6. an addition to the original credential, not a substitute of it.	підготовки, а також чітко вказувати, в яких закладах та/або на яких освітніх програмах були опановані різні складові ступеневої підготовки. Додаток до диплома призначений сприяти імплементації <i>Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні</i>, Лісабон, 1997 р. Основоположні принципи: Додаток до диплома ґрунтується на таких основоположних принципах, що поважають національну й міжнародну академічну автономію. Ці принципи також надають деякі подальші роз'яснення мети та природи нової версії. Додаток до диплома – це: 1. гнучкий недирективний інструмент, здатний адаптуватися до місцевих потреб; 2. механізм, що має національні та міжнародні застосування; 3. система сприяння визнанню для академічних і професійних цілей; 4. підхід, який спеціально виключає будь-які претензії та оціночні судження щодо визнання, надаючи об'єктивну інформацію; 5. інструмент, що дозволяє зосередитися на результатах навчання, яке відбулося; 6. додаток до оригінальних документів, а не їх заміник.
General Guidelines It is strongly recommended that supplements should conform with the following: 1. The brief explanatory note (in the box at the head of the sample supplement) should be reproduced as part of each completed Diploma Supplement. 2. Institutions should follow the structure and sequence of information as provided in the template. Avoid information overload and present information as concisely as possible. 3. In combination with the credential itself, the supplement should provide sufficient information to enable the reader to make an assessment about the qualification. However, it should be clear that it is not designed to replace a curriculum vitae. 4. Supplements should be free from any value judgements, equivalence statements or suggestions about recognition. 5. The production of supplements is best done centrally and not devolved to different parts of academic institutions. 6. Institutions should take appropriate action to minimise the possibility of forgery and misrepresentation of their supplements. 7. Information on the higher education system (section eight) should be kept to a two-page maximum. Where possible, information should include diagrams, charts	Загальні настанови Настійливо рекомендується, щоб додатки відповідали такому: 1. Коротку пояснювальну примітку (у рамці вгорі зразка додатка) слід відтворювати як частину кожного заповненого Додатка до диплома. 2. Заклади повинні слідувати структурі та послідовності інформації, як її подано у шаблоні. Уникати перевантаження інформацією і подавати інформацію якомога більш стисло. 3. У комбінації із самим дипломом, додаток повинен надати достатню інформацію, щоб дозволити читачу зробити оцінку щодо кваліфікації. Проте, слід чітко розуміти, що він не має на меті замінити собою резюме. 4. У додатку не повинно бути жодних оціночних суджень, заяв щодо еквівалентності або рекомендацій щодо визнання. 5. Виготовлення додатків краще робити централізовано, а не передавати ці повноваження різним частинам академічних закладів. 6. Заклади повинні вжити необхідні заходи, щоб мінімізувати можливість підробки та невірної інтерпретації їх додатків. 7. Інформація про систему вищої освіти (восьмий розділ) не повинна перевищувати двох сторінок. Де

and reference to the national qualifications framework. This section could be produced for each country with the help of national ENICs/NARICs (national information centres), Ministries and Rectors' Conferences. It is particularly important that section eight of the supplement describe the national higher education structure in force at the time the qualification was awarded. 8. The Supplement should be issued automatically at the time the qualification is completed, free of charge and in a widely spoken language. Additionally, Supplements may be produced in the language(s) institutions think appropriate. 9. The original language should be used where indicated in the Guidelines. The glossary of terms associated with the supplement has been specifically produced to overcome linguistic confusions.	можливо, інформація повинна включати діаграми, схеми та посилання на Національну рамку кваліфікацій. Цей розділ можна виробити для кожної країни за допомогою національних ENIC/NARIC (національних інформаційних центрів), міністерств і конференцій ректорів. Особливо важливо, щоб розділ восьмий додатку описував структуру національної вищої освіти, чинну на час присвоєння кваліфікації. 8. Додаток повинен видаватися автоматично на час набуття кваліфікації, безкоштовно і широко вживаною мовою. Додатково Додатки можуть бути видані мовою (мовами), якою (якими) заклади вважають за потрібне. 9. Мову оригіналу слід використовувати там, де зазначено у Настановах. Глосарій термінів, пов'язаних із додатком, був спеціально створений, щоб подолати лінгвістичну плутанину.
II. OUTLINE STRUCTURE FOR THE DIPLOMA SUPPLEMENT <i>The purpose of the Diploma Supplement is to provide sufficient independent data to improve the international 'transparency' and fair academic and professional recognition of qualifications (diplomas, degrees, certificates etc.). It is designed to provide a description of the nature, level, context, content and status of the studies that were pursued and successfully completed by the individual named on the original qualification to which this supplement is appended. It is free from any value judgements, equivalence statements or suggestions about recognition. This Diploma Supplement model was developed by the European Commission, Council of Europe and UNESCO.</i> 1 INFORMATION IDENTIFYING THE HOLDER OF THE QUALIFICATION 1.1 Last name(s): 1.2 First name(s): 1.3 Date of birth (day/month/year): 1.4 Student identification number or code (if available): 2 INFORMATION IDENTIFYING THE QUALIFICATION 2.1 Name of qualification and (if applicable) title conferred (in original language): 2.2 Main field(s) of study for the qualification: 2.3 Name and status of awarding institution (in original language): 2.4 Name and status of institution (if different from 2.3) administering studies (in original language): 2.5 Language(s) of instruction/examination: 3 INFORMATION ON THE LEVEL AND DURATION OF THE QUALIFICATION 3.1 Level of the qualification:	II. ПЛАН СТРУКТУРИ ДОДАТКА ДО ДИПЛОМА <i>Мета Додатку до диплому – надати достатні незалежні дані, щоб покращити міжнародну «прозорість» та справедливе академічне та професійне визнання кваліфікацій (дипломів, ступенів, сертифікатів тощо). Він розроблений, щоб надати опис природи, рівня, контексту, змісту та статусу навчання, яке було здійснено та успішно завершено особою, поіменованою в оригінальній кваліфікації, до якої додається додаток. Він не містить жодних оціночних суджень, заяв про еквівалентність або рекомендацій про визнання. Ця модель Додатка до диплома була розроблена Європейською Комісією, Радою Європи та ЮНЕСКО.</i> 1. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСОБУ, ЯКІЙ НАДАНО КВАЛІФІКАЦІЮ 1.1. Прізвище: 1.2. Ім'я та по батькові: 1.3. Дата народження (дд/мм/рррр): 1.4. Ідентифікаційний номер або код студента (за наявності): 2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО КВАЛІФІКАЦІЮ 2.1. Назва кваліфікації та (за наявності) звання, що надається (мовою оригіналу): 2.2. Основна(і) галузь(і) знань /спеціальність(ості) за кваліфікацією: 2.3. Назва та статус закладу, який присвоїв кваліфікацію (мовою оригіналу): 2.4. Назва і статус закладу (якщо відмінний від п. 2.3), який адмініструє навчання (мовою оригіналу): 2.5. Мова (мови) навчання / екзаменів: 3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО РІВЕНЬ І ТРИВАЛІСТЬ ПІДГОТОВКИ ЗА КВАЛІФІКАЦІЮ 3.1. Рівень кваліфікації:

3.2 Official duration of programme in credits and/or years: 3.3 Access requirements(s) 4 INFORMATION ON THE PROGRAMME COMPLETED AND THE RESULTS OBTAINED 4.1 Mode of study: 4.2 Programme learning outcomes: 4.3 Programme details, individual credits gained and grades/marks obtained: <i>(if this information is available in an official transcript this should be used here)</i> 4.4 Grading system and, if available, grade distribution table: 4.5 Overall classification of the qualification <i>(in original language)</i>: 5 INFORMATION ON THE FUNCTION OF THE QUALIFICATION 5.1 Access to further study: 5.2 Access to a regulated profession (if applicable) 6 ADDITIONAL INFORMATION 6.1 Additional information: 6.2 Further information sources: 7 CERTIFICATION OF THE SUPPLEMENT 7.1 Date: 7.2 Signature: 7.3 Capacity: 7.4 Official stamp or seal: 8 INFORMATION ON THE NATIONAL HIGHER EDUCATION SYSTEM <i>(N.B. Institutions who intend to issue Diploma Supplements should refer to the explanatory notes that explain how to complete them.)</i>	3.2. Офіційна тривалість програми у кредитах та/або роках: 3.3. Вимоги для вступу 4. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗАВЕРШЕНУ ПРОГРАМУ ТА ОТРИМАНІ РЕЗУЛЬТАТИ 4.1. Форма навчання: 4.2. Програмні результати навчання: 4.3. Відомості про програму, накопичені індивідуальні кредити та отримані бали/оцінки: <i>(якщо ця інформація надана в офіційній академічній довідці, то вона має бути використана тут)</i> 4.4. Система оцінювання та, у разі наявності, таблиця розподілу оцінок: 4.5. Загальна класифікація кваліфікації <i>(мовою оригіналу)</i>: 5. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРАВА, ЩО НАДАЮТЬСЯ КВАЛІФІКАЦІЄЮ 5.1. Доступ до подальшого навчання: 5.2. Доступ до регульованої професії (якщо застосовно) 6. ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ 6.1. Додаткова інформація: 6.2. Джерела додаткової інформації: 7. ЗАСВІДЧЕННЯ ДОДАТКА ДО ДИПЛОМА 7.1. Дата: 7.2. Підпис: 7.3. Посада: 7.4. Офіційний штамп або печатка: 8. ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ СИСТЕМУ ВИЩОЇ ОСВІТИ <i>(УВАГА: Заклади, що мають намір видавати Додаток до диплома, повинні звернутися до роз'яснень, що пояснюють, як його заповнювати)</i>
III. DIPLOMA SUPPLEMENT EXPLANATORY NOTES <i>The numbers below refer to the numbered sections in the Diploma Supplement Information in all eight sections should be provided. Where information is not provided, an explanation should give the reason why</i>	ІІІ. РОЗ'ЯСНЕННЯ ДО ДОДАТКА ДО ДИПЛОМА <i>Цифри нижче відносяться до нумерованих розділів у Додатку до диплома. Інформацію необхідно надати в усіх восьми розділах. Там, де інформацію не надано, необхідно надати пояснення причини, чому не надано</i>
1 INFORMATION IDENTIFYING THE HOLDER OF THE QUALIFICATION The purpose of this section is to provide the information required to identify clearly the holder of the qualification. 1.1 Last name(s): 1.1 Provide the full family or surname(s). 1.2 First name(s): 1.2 Include all given/first names. 1.3 Date of birth (day/month/year): 1.3 Indicate day, month and year of birth. 1.4 Student identification number or code (if available): 1.4 This should identify the individual as a student enrolled at the institution on a particular programme which is described in the Diploma Supplement, e.g.	1. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСОБУ, ЯКІЙ НАДАНО КВАЛІФІКАЦІЮ Мета цього розділу – надати інформацію, необхідну, щоб чітко визначити особу, якій надано кваліфікацію. 1.1. Прізвище 1.1. Указати повне прізвище (прізвища) 1.2. Ім'я та по батькові 1.2. Указати ім'я (всі імена), по батькові 1.3. Дата народження (dd/mm/yyyy) 1.3. Указати день, місяць і рік народження. 1.4. Ідентифікаційний номер або код студента (за наявності): 1.4 Ця інформацію повинна ідентифікувати особу як студента, зарахованого до закладу на певну програму, яка описана у Додатку до диплома, наприклад, через

through the student's personal code in the institution's database. A national or State personal identification number could be included for those countries that have such systems of identification, in accordance with national legislation.	особистий код студента у базі даних закладу. Для країн, які мають такі системи ідентифікації, можна включити національний або державний персональний ідентифікаційний номер відповідно до законодавства.
2 INFORMATION IDENTIFYING THE QUALIFICATION The purpose of this section is to provide the information required to identify clearly the qualification and the higher education institution(s) awarding it. 2.1 Name of qualification and (if applicable) title conferred (in original language): 2.1 Give the full name of the qualification in the original language(s) as it is styled in the original qualification e.g. <i>Kandidat nauk, Maîtrise, Diplom</i>, etc. The original name of the qualifications may be transliterated into the alphabet or writing system used for the language in which the Diploma Supplement is issued (e.g. Latin characters for Supplements issued in English or Cyrillic for Supplements issued in Russian). However, the original name of the qualification in original alphabet should also be provided. Indicate if the award confers any nationally accepted title on the holder and what this title is e.g. <i>Doctor, Ingénieur</i> etc. If the qualification is a joint/double degree or it was earned under a transnational or borderless education arrangement, this should be indicated. 2.2 Main field(s) of study for the qualification: 2.2 Show only the major field(s) of study (disciplines) that define the main subject area(s) for the qualification e.g. <i>Politics and History, Human Resource Management, Business Administration, Molecular Biology</i> etc. 2.3 Name and status of awarding institution (in original language): 2.3 Indicate the name of the institution awarding the qualification in the original language. Where a degree is issued jointly by two or more institutions, the names of the institutions issuing the joint degree should be indicated. The status of the institution refers above all to whether it has successfully undergone a quality assurance and/or accreditation exercise or procedure, and this should be clearly indicated. If the responsible QA/Accreditation Agency has been proved to follow the European Standards and Guidelines or similar standards in other continents, e.g. through registration in EQAR and/or membership in ENQA or otherwise, this should be mentioned. It may also be relevant to give the profile of the institution. If the provider is transnational or borderless, this should be clearly noted. As a (fictitious) example, this information could be given in the following form: "[Name of the institution] is a university which has undergone external quality assurance by	2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО КВАЛІФІКАЦІЮ Мета цього розділу – надати інформацію, необхідну, щоб зрозуміло визначити кваліфікацію і заклад(и) вищої освіти, що її надає (надають). Назва кваліфікації та (за наявності) звання, що надається (мовою оригіналу): 2.1 Укажіть повну назву кваліфікації мовою (мовами) оригіналу, як зазначено в оригінальній кваліфікації, наприклад <i>кандидат наук, Maîtrise, диплом</i> тощо. Оригінальну назву кваліфікацій можна транслітерувати за допомогою алфавіту або системи письма для мови, якою видається Додаток до диплома (наприклад, латинські літери для Додатків, виданих англійською, або кирилиця для Додатків, виданих російською). Проте, необхідно також зазначити оригінальну назву кваліфікації оригінальним алфавітом. Зазначте, чи надає диплом певне звання, визнане на національному рівні, та яке це звання, наприклад, <i>Doctor, Ingénieur</i> тощо. Якщо кваліфікація – це спільний/подвійний ступінь або вона була отримана за умов транснаціональної освіти або освіти без кордонів, це необхідно вказати. 2.2. Основна галузь(і) знань за кваліфікацією: 2.2. Укажіть лише головну галузь (галузі) знань (напрям/спеціальність), що визначає основну предметну область для кваліфікації, наприклад, <i>Політика та історія, Управління людськими ресурсами, Управління бізнесом, Молекулярна біологія</i> тощо. 2.3. Назва та статус закладу, який присвоїв кваліфікацію (мовою оригіналу): 2.3. Укажіть назву закладу, що присвоює кваліфікацію, мовою оригіналу. Якщо ступінь надається спільно двома або більше закладами, слід указати назви закладів, що надають спільний ступінь. Статус закладу стосується, перш за все, того, чи пройшов він успішно експертизу або процедуру забезпечення якості та/або акредитації, і це слід чітко зазначити. Якщо доведено, що відповідне агентство із забезпечення якості/акредитації відповідає Європейським стандартам і рекомендаціям або подібним стандартам на інших континентах, наприклад, через реєстрацію в EQAR та/або членство у ENQA чи іншим чином, це слід зазначити. Може бути також доречним надати профіль закладу. Якщо заклад – транснаціональний або без кордонів, це слід чітко зазначити. Як (уявний) приклад, цю інформацію можна подати в такій формі: «[Назва закладу] – університет, що пройшов процедуру зовнішнього забезпечення якості, проведеною агентством

agency X, that is certified to follow the European Standards and Guidelines [through registration in EQAR and/or membership in ENQA / else], in [name of the country] in 2015 with satisfactory results”. 2.4 Name and status of institution (if different from 2.3) administering studies (in original language): 2.4 This refers to the institution which is responsible for the delivery of the programme. This is often, but not always, the same as the institution awarding the qualification (see 2.3 above). Cases are known in which a higher education institution entitles another institution to deliver its programmes and issue its qualifications through a “franchise” or some type of “validation”, “affiliation”, etc. In some cases a branch campus may be located in a different country. If this is the case it should be indicated here. If there is a difference between the awarding institution and the institution delivering the programme leading to the qualification, indicate the status of both, see 2.3 above. 2.5 Language(s) of instruction/examination: 2.5 Indicate the language(s) by which the qualification was officially delivered and examined.	X, сертифікованим на відповідність Європейським стандартам і рекомендаціям [через реєстрацію в EQAR та/або членство в ENQA / іншим чином], у [назва країни] у 2015 р. із задовільними результатами. 2.4. Назва і статус закладу (якщо відмінний від п. 2.3), який адмініструє навчання (мовою оригіналу): 2.4. Це стосується закладу, відповідального за надання програми. Часто, хоча й не завжди, це той самий заклад, що надає кваліфікацію (див. 2.3 вище). Відомі випадки, коли заклад вищої освіти вповноважує інший заклад надавати його програми та присвоювати кваліфікації через «франшизу» або певний тип «валідації», «афілійованості» тощо. У деяких випадках філія закладу може знаходитися в іншій країні. Якщо це так, це слід зазначити тут. Якщо заклад, що присвоює кваліфікацію, і заклад, що надає програму, яка веде до отримання цієї кваліфікації, не співпадають, укажіть статус обох, див. 2.3 вище. 2.5. Мова (мови) навчання/екзаменування: 2.5 Укажіть мову (мови), якою офіційно надавалася кваліфікація та проводилося екзаменування.
3 INFORMATION ON THE LEVEL AND DURATION OF THE QUALIFICATION The purpose of this section is to provide the information required to identify clearly the level of the qualification, and describe its duration in years and/or credits. 3.1 Level of the qualification: 3.1 Give the precise level of the qualification and its place in the specific national educational structure of awards, and/or in the National Qualifications Framework, if available (cross-referenced to the information in point 8). Reference should also be made to the corresponding level in the two main overarching Qualifications Frameworks: QF-EHEA and/or EQF, e.g., Second cycle QF-EHEA/Level 7 EQF. Include any relevant information on “level indicators” that are nationally devised and recognised and which relate to the qualification 3.2 Official duration of programme in credits and/or years: 3.2 Indicate the total student workload required and/or the official duration of the programme in years of fulltime study. The student workload should be described in terms of credits and the credit system used should be indicated. EHEA countries are expected to make reference to the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS)³, e.g. 2 years /120 ECTS credits. 3.3 Access requirement(s) 3.3 List the qualification(s) or periods of study required for access to the programme described by this Diploma	3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО РІВЕНЬ І ТРИВАЛІСТЬ ПІДГОТОВКИ ЗА КВАЛІФІКАЦІЄЮ Мета цього розділу – надати інформацію, необхідну для зрозумілого визначення рівня кваліфікації та опису її тривалості в роках та/або кредитах. 3.1. Рівень кваліфікації: 3.1 Зазначте точний рівень кваліфікації та її місце у даній національній освітній структурі документів про освіту та/або у Національній рамці кваліфікацій, за наявності (перехресне посилання на інформацію в пункті 8). Необхідно також зазначити відповідний рівень у двох загальних Рамках кваліфікацій: РК-ЄПВО та/або ЄРК, наприклад, другий цикл РК-ЄПВО/рівень 7 ЄРК. Додайте будь-яку релевантну інформацію щодо «індикаторів рівня», що були розроблені та визнані на національному рівні та які стосуються кваліфікації. 3.2. Офіційна тривалість програми в кредитах та/або роках: 3.2. Укажіть загальне необхідне навантаження студента та/або офіційну тривалість програми в роках очної форми навчання. Навантаження студента слід описувати в термінах кредитів, слід указати, яка система кредитів використовувалася. Від країн ЄПВО очікується посилання на Європейську кредитну трансферно-накопичувальну систему (ЄКТС)³, наприклад, 2 роки /120 кредитів ЄКТС. 3.3. Вимоги для доступу 3.3 Зазначте кваліфікацію (кваліфікації) або періоди навчання, необхідні для вступу на програму, описану

³ http://ec.europa.eu/education/ects/users-guide/index_en.htm

Supplement (cross-referenced to the information in point 8), e.g. <i>Matura</i> (for access to a first degree programme) or <i>Bachelor Degree</i> (for access to a second degree programme). This is particularly important when intermediate studies are a prerequisite for the named qualification.	цим Додатком до диплома (перехресне посилання на інформацію в пункті 8), наприклад, <i>Matura</i> (для доступу до програми, що веде до отримання першого ступеня) або <i>ступінь бакалавра</i> (для доступу до програми, що веде до отримання другого ступеня). Це особливо важливо, коли для отримання даної кваліфікації необхідно спочатку пройти проміжне навчання.
4 INFORMATION ON THE PROGRAMME COMPLETED AND THE RESULTS OBTAINED The purpose of this section is to describe in detail what the holder of the qualification has learned in the programme and the level of his/her performance. 4.1 Mode of study: 4.1 The mode of study refers to how the programme was undertaken e.g. full-time, part-time, intermittent / sandwich, e-learning, distance, etc. 4.2 Programme learning outcomes: 4.2 Indicate the learning outcomes associated with the qualification. Learning outcomes are statements of what the graduate knows, understands and is able to do after completing his/her studies and receiving the qualification (knowledge, skills, competencies). Learning outcomes should be expressed in the present tense, e.g.: “The graduate can analyse consumer behaviour trends and apply them in a given consumer market”. This information is increasingly becoming the key basis on which qualifications are assessed and/or recognized. 4.3 Programme details, individual credits gained and grades/marks obtained: (if this information is available in an official transcript this should be used here) 4.3 Indicate the individual units completed in order to obtain the qualification, the credits attached to them and the marks/grades gained. For institutions that issue transcripts of studies, it will be sufficient to include the transcript. Entries should be as complete as possible and in accordance with what is normally recorded at the institution concerned. If the qualification is a joint degree, indicate what parts of the qualification were earned in which partner institution. Similarly, if the programme of study included mandatory/recognized learning activities carried out outside the university such as: a mobility period abroad, a work placement, voluntary work, etc. indicate which components of the qualification were successfully completed in which partner institution/company and duly recognized. This can be done either by including these specific activities directly in the transcript with their original titles, or by linking them in a transparent way with the mentioned activities recognized by the HEI. If the qualification includes a dissertation or thesis, indicate its title (if	4. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗАВЕРШЕНУ ПРОГРАМУ ТА НАБУТІ РЕЗУЛЬТАТИ Мета цього розділу – детально описати, що особа, якій присуджено цю кваліфікацію, вивчила за програмою, та рівень її успішності. 4.1. Форма навчання: 4.1 Форма навчання стосується того, як програма була виконана, наприклад, очно, заочно, через періодичне / «сендвич» навчання, електронне навчання, дистанційне тощо. 4.2. Програмні результати навчання: 4.2. Укажіть результати навчання, пов’язані з кваліфікацією. Результати навчання – це твердження про те, що випускник знає, розуміє та здатний робити після завершення навчання й отримання кваліфікації (знання, навички, компетентності). Результати навчання слід виражати у теперішньому часі, наприклад: «Випускник може аналізувати тренди поведінки споживачів і застосовувати їх до певного споживчого ринку». Ця інформація в усе більшій мірі стає ключовою основою, за якою оцінюють та/або визнають кваліфікації. 4.3. Відомості про програму, накопичені індивідуальні кредити та отримані бали/оцінки (якщо ця інформація наявна в офіційній академічній довідці, її слід використати тут) 4.3. Укажіть індивідуальні освітні компоненти, завершені для отримання кваліфікації, пов’язані з ними кредити та отримані бали/оцінки. Для закладів, що видають академічні довідки, буде достатньо включити довідку. Записи повинні бути настільки повними, наскільки можливо, а відомості в них повинні відповідати тим, що зазвичай реєструється у відповідному закладі. Якщо кваліфікація являє собою спільний ступінь, укажіть, які складові кваліфікації були здобуті в партнерському закладі. Подібним чином, якщо програма навчання включала обов’язкову / визнану навчальну діяльність, що проводилась поза університетом, таку як: період мобільності за кордоном, стажування на робочому місці, волонтерська робота тощо, укажіть, які компоненти кваліфікації були успішно завершені у якому партнерському закладі / компанії та визнані належним чином. Це можна зробити, включивши ці конкретні види діяльності безпосередньо до академічної довідки під їх оригінальними назвами, або зв’язавши їх у прозорий спосіб із згаданими видами діяльності, визнаними цим

available). If this section is too long, it can be included in the transcript of records.

4.4 Grading system and, if available, grade distribution table:

4.4 Provide information on the grading system and pass marks relating to the qualification, e.g.: marks are out of a possible 100% and the minimum pass mark is 40%. Tremendous variations in grading practices exist within and between different national higher education institutions and countries. In order to provide information on the use of grades in a specific context, a grade distribution table relating to the qualification in question should be included. If more than one grading system is used, e.g.: in the case of joint degrees, information should be provided on all systems used for the qualification in question. If this section is too long, it can be included in the transcript of records.

4.5 Overall classification of the qualification (in original language):

4.5 If appropriate, indicate the overall classification for the final qualification e.g.: *First Class Honors Degree, Summa Cum Laude, Merit, Avec Distinction, Avec mention etc.* If applicable, a grade distribution table of final grades should be provided.

5 INFORMATION ON THE FUNCTION OF THE QUALIFICATION

The purpose of this section is to illustrate/explain how the qualification may be used for academic or professional purposes.

5.1 Access to further study:

5.1 Indicate if, within the country of origin, the qualification normally provides access to further academic and/or professional studies, especially leading to any specific qualifications, or levels of study, e.g.: access to Doctoral studies in the country or institution. If this is the case, specify the grades or standards that have to be obtained to allow progression.

5.2 Access to a regulated profession (if applicable)

5.2 Give details of any rights to practise, or professional title, accorded to the holder of the qualification, in accordance with national legislation or requirements by a competent authority. Indicate what specific access, if any, the qualification gives in terms of exercising the profession (e.g.: the qualification allows the holder to

ЗВО. Якщо кваліфікація включає дисертацію або кваліфікаційну роботу, укажіть її назву (в разі наявності). Якщо цей розділ надто довгий, його можна включити до академічної довідки.

4.4. Система оцінювання та, у разі наявності, таблиця розподілу оцінок:

4.4. Надайте інформацію про систему оцінювання і прохідні бали, що мають відношення до кваліфікації, наприклад: бали з можливих 100 %, а мінімальний прохідний бал – 40 %. Між різними національними закладами вищої освіти і країнами існують величезні відмінності у практиках оцінювання. Щоб надати інформацію про використання оцінок у конкретному контексті, необхідно включити таблицю розподілу оцінок⁴, що має відношення до кваліфікації, про яку йдеться. Якщо використовується більше як одна система оцінювання, наприклад, у випадку спільних ступенів, інформацію необхідно надати про всі системи, що використовувалися для досягнення даної кваліфікації. Якщо цей розділ надто довгий, його можна включити до академічної довідки.

4.5. Загальна класифікація кваліфікації (мовою оригіналу)

4.5. Якщо доречно, укажіть загальну класифікацію остаточної кваліфікації, наприклад: *First Class Honors Degree, Summa Cum Laude, Merit, Avec Distinction, Avec mention etc.* Якщо застосовно, слід подати таблицю розподілу підсумкових оцінок.

5. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ФУНКЦІЮ КВАЛІФІКАЦІЇ

Мета цього розділу – проілюструвати / пояснити, як дану кваліфікацію можна використати для академічних або професійних цілей.

5.1. Доступ до подальшого навчання:

5.1. Зазначте, чи в країні походження ця кваліфікація зазвичай надає доступ до подальшого академічного та/або професійного навчання, особливо такого, що призводить до отримання певних специфічних кваліфікацій або рівнів навчання, наприклад: доступ до докторської підготовки (*аспірантури – примітка перекладу*) у країні або закладі. Якщо це так, зазначте оцінки або стандарти, яких необхідно досягти, щоб уможливити прогрес (*просування на наступний курс навчання – примітка перекладу*).

5.2. Доступ до регульованої професії (якщо застосовно)

5.2. Надайте відомості про будь-які права провадити практику або на професійне звання, що надаються особі, яка отримала кваліфікацію, відповідно до національного законодавства або вимог компетентного органу влади. Укажіть, який саме доступ, якщо такий існує, надає кваліфікація з огляду на здійснення

⁴ http://ec.europa.eu/education/ects/users-guide/index_en.htm

practise a regulated profession or to access a further stage of professional certification, such as a state exam or approval by a competent authority).	професійної діяльності (наприклад, кваліфікація, що дозволяє працювати за регульованою професією або отримати доступ до наступного рівня професійної сертифікації, такого як державний іспит або затвердження компетентним органом влади).
6 ADDITIONAL INFORMATION The purpose of this section is to include any other information which could not be included in the previous sections and is relevant to the purpose of assessing the nature, level and usage of the qualification. 6.1 Additional information: 6.1 Indicate any individual learning achievements gained outside of the programme and/or any additional information not included above that have been certified by the institution and are relevant to the purpose of assessing the nature, level and usage of the qualification. For example a mobility period abroad, a work placement, voluntary work etc. for which the student has not received credits or recognition, but which nonetheless contribute to the graduate's learning outcomes. 6.2 Further information sources: 6.2 Indicate any further useful information sources and references where more details on the qualification could be sought, e.g.: the department in the issuing institutions; a national information centre; the European Union National Academic Recognition Information Centres (NARIC); the Council of Europe/UNESCO European National Information Centre on Academic Recognition and Mobility (ENIC) and relevant national sources.	6. ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ Мета цього розділу – включити будь-яку іншу інформацію, яку неможливо включити у попередні розділи та яка має відношення до цілі оцінювання природи, рівня та використання кваліфікації. 6.1. Додаткова інформація 6.1. Зазначте будь-які індивідуальні навчальні досягнення, отримані поза програмою та/або будь-яку додаткову інформацію, що не була включена вище, яка була засвідчена закладом і є релевантною щодо цілі оцінювання природи, рівня і використання кваліфікації. Наприклад, період мобільності за кордоном, навчання на робочому місці, волонтерська робота тощо, за які студент не отримав кредитів або визнання, але які, тим не менш, сприяли досягненню випускником результатів навчання. 6.2. Джерела додаткової інформації 6.2. Зазначте будь-які інші корисні джерела інформації та посилання, де можна знайти більше відомостей про кваліфікацію, наприклад: кафедра в закладі, який надає кваліфікацію, національний інформаційний центр, Національні інформаційні центри академічного визнання ЄС (NARIC), Європейський національний інформаційний центр з академічного визнання та мобільності Ради Європи/ЮНЕСКО (ENIC) та відповідні національні джерела.
7 CERTIFICATION OF THE SUPPLEMENT The purpose of this section is to certify that the Diploma Supplement is officially issued by the institution awarding the qualification. 7.1 Date: 7.1 The date the Diploma Supplement was issued. This would not necessarily be the same date the qualification was awarded. 7.2 Signature: 7.2 The name and signature of the official certifying the Diploma Supplement. 7.3 Capacity: 7.3 The official post of the certifying individual. 7.4 Official stamp or seal: 7.4 The official stamp or seal of the institution that provides authentication of the Diploma Supplement.	7. ЗАСВІДЧЕННЯ ДОДАТКА ДО ДИПЛОМА Мета цього розділу – засвідчити, що Додаток до диплома офіційно виданий закладом, що надає кваліфікацію. 7.1. Дата: 7.1. Дата видачі Додатка до диплома. Вона не обов'язково збігається з датою присудження кваліфікації. 7.2. Підпис: 7.2. Прізвище, ім'я та підпис офіційної особи, яка засвідчує Додаток до диплома. 7.3. Посада: 7.3 Офіційна посада особи, яка засвідчує Додаток до диплома. 7.4. Офіційний штамп або печатка: 7.4 Офіційний штамп або печатка закладу, що засвідчує Додаток до диплома.
8 INFORMATION ON THE NATIONAL HIGHER EDUCATION SYSTEM The purpose of this section is to provide background information on the national HE system within which the qualification is awarded.	8. ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ СИСТЕМУ ВИЩОЇ ОСВІТИ Метою цього розділу – надати загальну інформацію про національну систему вищої освіти, в рамках якої надано цю кваліфікацію.

Give information on the higher education system: its general access requirements; the national qualifications framework (where applicable), types of institution and the quality assurance or accreditation system. For countries party to the European Higher Education Area (EHEA), the national qualifications framework should be compatible with and refer to the overarching framework of qualifications of the EHEA adopted by Ministers in 2005⁶. For countries which are members of the European Union or party to relevant EU programmes, the national framework should also be compatible with the European Qualifications Framework. This description should provide a context for the qualification and refer to it. A standard framework for these descriptions together with actual descriptions should be available for many countries. These have been created with the co-operation of the relevant National (European Union and European Economic Area) Academic Recognition Information Centre (NARIC), European (Council of Europe/UNESCO) National Information Centre on Academic Recognition and Mobility (ENIC), Ministries and Rectors' conferences.	Надайте інформацію про систему вищої освіти: загальні вимоги для доступу, Національну рамку кваліфікацій (якщо застосовно), типи закладів і систему забезпечення якості або акредитації⁵. Для країн, які є сторонами Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), Національна рамка кваліфікацій має бути сумісною із загальною рамкою кваліфікацій ЄПВО, прийнятою Міністрами у 2005 р.⁶, та повинна посилається на неї. Для країн, які є членами Європейського Союзу або сторонами відповідних програм ЄС, національна рамка також повинна бути сумісною з Європейською рамкою кваліфікацій. Цей опис має надати контекст для кваліфікації та посилається на нього. Для багатьох країн існують стандартні рамки для цих описів. Вони були створені у співпраці з відповідним Національним (Європейський Союз та Європейський економічний простір) інформаційним центром академічного визнання (NARIC), Європейським (Рада Європи/ЮНЕСКО) Національним інформаційним центром з академічного визнання та мобільності (ENIC), міністерствами та конференціями ректорів.
IV. EXAMPLES OF DIPLOMA SUPPLEMENTS	IV. ПРИКЛАДИ ДОДАТКІВ ДО ДИПЛОМА

⁵ Згідно з Конвенцією Ради Європи/ЮНЕСКО про визнання кваліфікацій з вищої освіти у європейському регіоні (Лісабонська Конвенція про визнання кваліфікацій), сторони беруть на себе зобов'язання вжити заходи для надання такої інформації. Текст Конвенції можна знайти тут: http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/Recognition/LRC_en.asp; українською: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_308.

⁶ http://www.bologna-bergen2005.no/EN/BASIC/050520_Framework_qualifications.pdf.

V. GLOSSARY

Definitions and usage of terms vary from country to country. To reduce the possibility of misunderstanding this glossary aims only to cover all the main terms used in the papers associated with the Diploma Supplement initiative. It is partly based and fully consistent with the definition used in the 1997 Lisbon Convention on the Recognition of Qualifications Concerning Higher Education in the European Region.

ACADEMIC RECOGNITION refers to the recognition of courses, qualifications or diplomas from one (domestic or foreign) higher education institution by another. Usually this is sought as a basis for access to further new study at the second institution (cumulative recognition) or, as recognition allowing some sort of exemption from having to re-study elements of a programme (recognition with advanced standing). A further type of academic recognition is recognition of studies taken elsewhere in another institution (recognition by substitution) that replace a comparable period of study at the home institution (see PROFESSIONAL RECOGNITION).

ACCESS (to higher education) refers to the right of qualified candidates to apply and be considered for admission to higher education. Access is distinct from admission, which concerns the individuals' actual participation in the higher education programme concerned.

ACCREDITATION is the process by which one higher education institution gains authority to award, and/or gains recognition of, its qualifications from another senior competent authority. This might be the State, a government agency or, another domestic or foreign higher education institution (see FRANCHISE). The term has its origins in the American system and is used in some European countries in the same way as 'recognition'.

ADMISSION the act of, or system for, allowing qualified applicants to pursue studies in higher education at a given institution and/or a given programme.

ASSESSMENT i) (of institutions or programmes) the process for establishing the educational quality of a higher education institution or programme; ii) (of individual qualifications) the written appraisal or evaluation of an individual's foreign qualifications by a competent authority; iii) (of individual students) the actual testing of a student's ability and skills within a programme (e.g. by examination).

AWARD this is used synonymously with qualification.

V. ГЛОСАРІЙ

Визначення та використання термінів відрізняється у різних країнах. Щоб зменшити можливість непорозуміння, цей глосарій має на меті охопити лише всі основні терміни, що використовуються у літературі, пов'язаній з ініціативою Додатка до диплома. Він частково ґрунтується та повністю відповідає визначенню, що використовується у Лісабонській конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти у Європейському регіоні 1997 р.

АКАДЕМІЧНЕ ВИЗНАННЯ стосується визнання курсів, кваліфікацій або дипломів одного (місцевого або іноземного) закладу вищої освіти іншим. Зазвичай воно потрібне як основа для доступу до подальшого нового навчання у другому закладі (кумулятивне визнання) або як визнання, що уможливило певний тип звільнення від необхідності повторно вивчати елементи програми (визнання із розвиненою позицією). Наступний тип академічного визнання – це визнання навчання, здійсненого десь в іншому закладі (визнання заміною), що замінює порівнюваний період навчання в закладі походження (див. ПРОФЕСІЙНЕ ВИЗНАННЯ).

ДОСТУП (до вищої освіти) означає право кваліфікованих кандидатів подавати заяву та розглядатися для зарахування у заклад вищої освіти. Доступ не тотожний вступу, який стосується фактичної участі особи у даній програмі вищої освіти.

АКРЕДИТАЦІЯ – це процес, за допомогою якого один заклад вищої освіти отримує від іншого вищого компетентного органу влади право надавати кваліфікації та/або отримує визнання цих кваліфікацій. Це може бути держава, урядове агентство або інший місцевий або іноземний заклад вищої освіти (див. ФРАНШИЗА). Термін походить з американської системи і використовується у деяких європейських країнах у тому ж сенсі, що і «визнання».

ВСТУП – дія або система, що уможливило для кваліфікованих кандидатів проходження навчання на рівні вищої освіти у даному закладі та/або за даною програмою.

ОЦІНЮВАННЯ i) (закладів або програм) процес установлення освітньої якості закладу вищої освіти або програми; ii) (індивідуальних кваліфікацій) письмова експертиза або оцінювання іноземних кваліфікацій особи компетентним органом влади; iii) (окремого студента) фактична перевірка здатності та навичок студента в рамках програми (наприклад, через екзамени).

ПРИСУДЖЕННЯ / НАДАННЯ ДОКУМЕНТУ ПРО ВИЩУ ОСВІТУ – термін часто використовується як синонім кваліфікації.

COMPETENT RECOGNITION AUTHORITY a body officially charged with making binding decisions on the recognition of foreign qualifications.

COURSE UNIT a part of a programme of studies that is normally self-contained and assessed separately. Complete study programmes are normally composed of several course units.

CREDENTIAL a term sometimes used to refer to a qualification (see QUALIFICATION).

CREDENTIAL EVALUATOR the individual who makes a judgement on the recognition of foreign qualifications (see COMPETENT RECOGNITION AUTHORITY).

CREDIT the 'currency' providing a measure of learning outcomes achieved in a notional time at a given level. Usually associated with credit-based modular courses (see ECTS).

DE FACTO RECOGNITION refers to situations of unregulated recognition for professional purposes, such as where no national legal authorisation to practice a particular profession exists or is required. This is the most problematic area of professional recognition (see PROFESSIONAL RECOGNITION and RECOGNITION).

DE JURE RECOGNITION refers to the recognition of the right to work in a specific country in a regulated profession (e.g. medical doctor) in the European Union or European Economic Area. These situations are subject to various European Union Directives whereby if a citizen is a fully qualified professional in one Member State, he or she has a right to exercise that profession and be recognised as a professional in another Member State (see REGULATED PROFESSION, PROFESSIONAL RECOGNITION and RECOGNITION).

DIPLOMA here refers to any formally awarded qualification/credential. In some educational systems the term refers to a specific category or type of qualification. It is not being used in this restricted sense here.

DOUBLE / MULTIPLE DEGREE Two or more national degrees which are awarded by higher education institutions offering a joint programme.

ECTS the European Credit Transfer System credits express the volume of learning based on the defined learning outcomes and their associated workload. 60 ECTS credits are allocated to the learning outcomes and associated workload of a full-time academic year or its equivalent, which normally comprises a number of educational components to which credits (on the basis of

КОМПЕТЕНТНИЙ ОРГАН ВЛАДИ З ВИЗНАННЯ – орган, на якого офіційно покладено відповідальність приймати обов'язкові рішення з визнання іноземних кваліфікацій.

КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ – частина освітньої програми, яка зазвичай є завершеною й оцінюється окремо. Зазвичай повна освітня програма складається з декількох компонентів (навчальних дисциплін, лабораторних, практики тощо).

ДОКУМЕНТ ПРО КВАЛІФІКАЦІЮ – термін, що інколи використовується для означення кваліфікації (див. КВАЛІФІКАЦІЯ).

ОЦІНЮВАЧ ДОКУМЕНТІВ ПРО КВАЛІФІКАЦІЮ – особа, яка виносить рішення щодо визнання іноземних кваліфікацій (див. КОМПЕТЕНТНИЙ ОРГАН ВЛАДИ З ВИЗНАННЯ).

КРЕДИТ – «валюта», що забезпечує вимірювання результатів навчання, досягнутих в обумовлений час на даному рівні. Зазвичай асоціюється з курсами, що модуляризовані на основі кредитів (див. ЄКТС).

ВИЗНАННЯ ДЕ ФАКТО – стосується ситуацій нерегульованого визнання для професійних цілей, наприклад, коли для здійснення певної професійної діяльності не вимагається отримувати офіційного дозволу. Це найбільш проблематична сфера професійного визнання (див. ПРОФЕСІЙНЕ ВИЗНАННЯ та ВИЗНАННЯ).

ВИЗНАННЯ ДЕ ЮРЕ стосується визнання права працювати у даній країні за регульованою професією (наприклад, лікарем) у Європейському Союзі або Європейському економічному просторі. Ці ситуації регулюються різноманітними директивами Європейського Союзу, згідно яких, якщо громадянин є повністю кваліфікованим фахівцем в одній державі-члені, він має право займатися цією професією та бути визнаним як фахівець в іншій державі-члені (див. РЕГУЛЬОВАНА ПРОФЕСІЯ, ПРОФЕСІЙНЕ ВИЗНАННЯ та ВИЗНАННЯ).

ДИПЛОМ тут означає будь-яку офіційно присуджену кваліфікацію/документ. У деяких освітніх системах цей термін стосується специфічної категорії або типу кваліфікації. Тут він не використовується у цьому обмеженому сенсі.

ПОДВІЙНИЙ / БАГАТОСТОРОННІЙ СТУПІНЬ / ДИПЛОМ– два або більше національні ступені / дипломи, що були присуджені закладами вищої освіти, які пропонують спільну програму.

ЄКТС – кредити Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи виражають обсяг навчання на основі визначених результатів навчання та пов'язаного з ними навантаження. 60 кредитів ЄКТС відповідають результатам навчання та відповідному навантаженню академічного року очної форми навчання або його еквіваленту, який зазвичай складається з низки освітніх

the learning outcomes and workload) are allocated. ECTS credits are generally expressed in whole numbers.

ENIC European National Information Centre on Academic Recognition and Mobility (Council of Europe/UNESCO).

FRANCHISE the situation where an institution agrees to authorise another institution (nationally or internationally) to deliver an approved programme whilst normally retaining overall control of the programme's content, delivery, assessment and quality assurance arrangements. However, significant variations in franchise relationships exist.

FIELD OF STUDY the main disciplines or subject areas of a qualification.

GRADE DISTRIBUTION TABLES show how the existing national or institutional scale is being used in the institution – whether in open access or selective systems – and allow for comparison with the statistical distribution of grades in a parallel reference group of another institution. They represent the statistical distribution of positive grades (pass and above) awarded in each field of study in a specific institution.

HIGHER EDUCATION all types of courses of study, or sets of courses (programmes), training, or training for research at the post secondary level which are recognised by the relevant authorities as belonging to its higher education system. Higher education builds on the level of competence, knowledge and skills generally acquired through secondary education (see **HIGHER EDUCATION INSTITUTION** and **PROGRAMME OF STUDY**). Higher education normally comes after secondary education in time and is normally offered through higher education programmes at higher education institutions. However, it should be noted that higher education institutions may give courses of study that are not higher education level. Conversely, institutions which are not considered as belonging to the higher education system may offer some higher education programmes. The exact definition of higher education and higher education institutions vary from country to country. For example, in some countries, nursing is considered to be a field of higher education, whereas in other countries, nursing is considered to be part of post-secondary education without being higher education.

HIGHER EDUCATION INSTITUTION an establishment providing higher education and recognised by the competent authorities as belonging to its system of higher education (see **HIGHER EDUCATION** and **PROGRAMME OF STUDY**).

JOINT DEGREE A single document awarded by higher education institutions offering a joint programme

компонентів, на які виділяються кредити (на основі результатів навчання та навантаження). Кредити ЄКТС зазвичай виражають у цілих числах.

ENIC – Європейський національний інформаційний центр академічного визнання та мобільності (Рада Європи/ЮНЕСКО).

ФРАНШИЗА – ситуація, коли один заклад погоджується дозволити іншому закладу (в цій країні або за кордоном) надавати затверджену програму, водночас, зазвичай, зберігаючи загальний контроль над змістом програми, її наданням, оцінюванням і умовами забезпечення якості. Проте, існують значні розбіжності у стосунках франшизи.

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ – основні напрями або предметні області кваліфікації.

ТАБЛИЦІ РОЗПОДІЛУ ОЦІНОК демонструють, як існуюча національна або інституційна шкала використовується у закладі – у відкритому доступі або селективних системах – і дозволяють проводити порівняння із статистичним розподілом оцінок у паралельній референтній групі іншого закладу. Вони репрезентують статистичний розподіл позитивних оцінок (прохідний бал і вище), виставлених за кожною галуззю знань / спеціальністю у даному закладі.

ВИЩА ОСВІТА – усі типи навчальних курсів або наборів початкових курсів (програм), підготовки, або підготовки до досліджень на післясередньому освітньому рівні, що визнані відповідними органами влади як такі, що належать до системи вищої освіти. Вища освіта будується на рівні компетентності, знань і навичок, які зазвичай здобувають у середній освіті (див. **ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ** та **ПРОГРАМА НАВЧАННЯ**). Зазвичай вища освіта йде після середньої освіти у часі та пропонується через програми вищої освіти у закладах вищої освіти. Проте, слід зазначити, що заклади вищої освіти можуть пропонувати навчальні курси, що не відповідають рівню вищої освіти. Навпаки, заклади, які не вважаються такими, що належать до системи вищої освіти, можуть пропонувати деякі програми вищої освіти. Точне визначення вищої освіти і закладів вищої освіти варіюється від країни до країни. Наприклад, у деяких країнах Медсестринство вважається галуззю вищої освіти, а в інших вона вважається частиною післясередньої освіти, не будучи вищою освітою.

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ – організація, що надає вищу освіту і визнана компетентними органами влади як така, що належить до системи вищої освіти (див. **ВИЩА ОСВІТА** та **ПРОГРАМА НАВЧАННЯ**).

СПІЛЬНИЙ СТУПІНЬ / ДИПЛОМ – єдиний документ, який присуджується закладами вищої освіти,

and nationally acknowledged as the recognised award of such joint programme.

LEARNING OUTCOMES statements of what the individual knows, understands and is able to do on completion of a learning process.

LEVEL the place of a qualification in the higher education system or in the National Qualifications Framework. The number of levels of higher education qualifications vary between countries and/or kinds of higher education (see LEVEL INDICATORS).

LEVEL INDICATORS these can range from any general information on the role of the qualification to highly detailed specific statements about the nature, skills and competencies associated with the successful completion of parts or all of a qualification (see LEVEL).

LISBON RECOGNITION CONVENTION refers to the Council of Europe/UNESCO Convention on the Recognition of Qualifications Concerning Higher Education in the European Region adopted in Lisbon April 1997.

MODULE a separate and coherent block of learning. Part of a modular programme of studies where the curriculum is divided into a range of similar sized segments.

NARIC National Academic Recognition Information Centre (European Union and European Economic Area). Some NARICs also have responsibilities for professional recognition.

PROFESSIONAL RECOGNITION refers to the right to practise and the professional status accorded to a holder of a qualification. In the European Union recognition for professional purposes is defined as the legal act by which a competent authority in a host Member State recognises that the qualifications obtained by an applicant in another Member State are suitable for the pursuit on its territory of a professional activity whose practice is legally regulated (see REGULATED PROFESSION, DE JURE RECOGNITION, DE FACTO RECOGNITION and RECOGNITION).

PROGRAMME OF STUDY a set of course units, the various components of which complement and build on each other in order to provide the student with a higher education qualification (see HIGHER EDUCATION, HIGHER EDUCATION INSTITUTION and COURSE). 'Programme' also denotes the academic fields of study and requirements that collectively define the qualification (see FIELD OF STUDY).

QUALIFICATION i) higher education qualification: any degree, diploma or other certificate issued by a competent authority attesting the successful completion of a higher education programme; ii) qualification giving access to higher education: any diploma or other

що пропонують спільну програму, відомий на національному рівні як визнаний документ такої спільної програми.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – твердження про те, що особа знає, розуміє та здатна робити після завершення освітнього процесу.

РІВЕНЬ – місце кваліфікації у системі вищої освіти або в Національній рамці кваліфікацій. Кількість рівні кваліфікацій вищої освіти різна у різних країнах та/або типах вищої освіти (див. ІНДИКАТОРИ РІВНЯ).

ІНДИКАТОРИ РІВНЯ можуть варіюватися від будь-якої загальної інформації про роль кваліфікації до дуже детальних конкретних тверджень про природу, навички та компетентності, пов'язані з успішним опануванням частин або всієї кваліфікації (див. РІВЕНЬ).

ЛІСАБОНСЬКА КОНВЕНЦІЯ ПРО ВИЗНАННЯ – Конвенція Ради Європи/ЮНЕСКО про визнання кваліфікацій з вищої освіти у Європейському регіоні, прийняту у Лісабоні у квітні 1997 р.

МОДУЛЬ – окремий та узгоджений блок навчання. Частина модульної програми навчання, де навчальний план, програму поділено на серію сегментів однакового розміру.

NARIC – Національний інформаційний центр з академічного визнання (Європейський Союз і Європейський Економічний Простір). Деякі NARIC також мають обов'язки з професійного визнання.

ПРОФЕСІЙНЕ ВИЗНАННЯ означає право практикувати та професійний статус, наданий власнику кваліфікації. У Європейському Союзі визнання у професійних цілях визначається як юридична дія, якою компетентний орган влади у країні-члені ЄС, де знаходиться заклад, визнає, що кваліфікації, отримані заявником в іншій країні-члені ЄС відповідає вимогам для здійснення на її території професійної діяльності, практика якої законодавчо регулюється (див. РЕГУЛЬОВАНА ПРОФЕСІЯ, ВИЗНАННЯ DE JURE, ВИЗНАННЯ DE FACTO і ВИЗНАННЯ).

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ – набір компонентів курсу, різноманітні складові якого доповнюють і будуються один на одного, щоб забезпечити студента кваліфікацією вищої освіти (див. ВИЩА ОСВІТА, ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ та КУРС). «Програма» також вказує на академічну галузь знань / спеціальність та вимоги, які в сукупності визначають кваліфікацію (див. ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ).

КВАЛІФІКАЦІЯ i) кваліфікація вищої освіти: будь-який ступінь, диплом або інший документ, виданий компетентним органом влади, що підтверджує успішне завершення програми з вищої освіти; ii) кваліфікація, що дає доступ до вищої освіти: будь-який диплом або

certificate issued by a competent authority attesting the successful completion of an education programme and giving the holder of the qualification the right to be considered for admission to higher education (see HIGHER EDUCATION, HIGHER EDUCATION INSTITUTION and PROGRAMME OF STUDY). Also termed as any higher education award given for the successful completion of a programme of learning; a generic term that refers to the wide variety of higher education qualifications at different levels and across different countries.

QUALITY ASSURANCE refers to the internal and external processes by which the quality of academic provision is maintained.

RECOGNITION a formal acknowledgement by a competent authority of the value of a foreign educational qualification with a view to access to educational and/or employment activities. An assessment of individual qualifications. Such assessment may be any kind of statement on the value of (in this case) a foreign qualification. Recognition refers to a formal statement by a competent recognition authority acknowledging the value of the qualification in question and indicating the consequences of this recognition for the holder of the qualification. For example a qualification may be recognised for the purposes of further study at a given level (academic recognition), or for the use of a title, or for the exercise of employment purposes (professional recognition) (see COMPETENT RECOGNITION AUTHORITY, QUALIFICATION, ACADEMIC RECOGNITION and PROFESSIONAL RECOGNITION). Recognition can also refer to the accreditation of a higher education institution by another authority (see ACCREDITATION).

REGULATED PROFESSION refers to professions whose practice is regulated in some way by law or administrative rules. A given profession may be regulated in one country and not in another (see DE JURE RECOGNITION).

TRANSCRIPT an official record or breakdown of a student's progress and achievements. Many credit-based education systems employ detailed transcripts that show the credits and grades for units undertaken (e.g. ECTS Transcript of Records).

VALIDATION the process by which a recognised awarding institution judges that a programme of study leading to a qualification is of appropriate quality and standard. This can be a programme of its own or that of a subordinate institution.

інший документ, виданий компетентним органом влади, що підтверджує успішне завершення освітньої програми і надає власнику кваліфікації право на вступ до вищої освіти (див. ВИЩА ОСВІТА, ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ та ПРОГРАМА НАВЧАННЯ). Також визначається як будь-який документ про вищу освіту, наданий за успішне завершення програми навчання; загальний термін, що означає широкий спектр кваліфікацій вищої освіти на різних рівнях і в різних країнах.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ – внутрішні й зовнішні процеси, якими підтримується якість академічного забезпечення.

ВИЗНАННЯ – формальне / офіційне підтвердження компетентним органом влади цінності іноземної освітньої кваліфікації з огляду на доступ до освітньої та/або професійної діяльності. Оцінювання кваліфікацій індивідуумів / осіб. Таким оцінюванням може бути будь-який вид твердження щодо цінності (у даному випадку) іноземної кваліфікації. Визнання означає формальне / офіційне твердження з боку компетентного органу з визнання, що підтверджує цінність кваліфікації, про яку йдеться, та вказує на наслідки такого визнання для власника кваліфікації. Наприклад, кваліфікація може бути визнана з метою подальшого навчання на певному рівні (академічне визнання) або для використання звання, або для втілення цілей працевлаштування (професійне визнання) (див. КОМПЕТЕНТНИЙ ОРГАН ВЛАДИ З ВИЗНАННЯ, КВАЛІФІКАЦІЯ, АКАДЕМІЧНЕ ВИЗНАННЯ та ПРОФЕСІЙНЕ ВИЗНАННЯ). Визнання може також означати акредитацію закладу вищої освіти іншим органом (див. АКРЕДИТАЦІЯ).

РЕГУЛЬОВАНА ПРОФЕСІЯ означає професії, практика яких регулюється певним чином законом або адміністративними правилами. Дана професія може бути регульованою в одній країні та не регулюватися в іншій (див. ВИЗНАННЯ ДЕ ЮРЕ).

АКАДЕМІЧНА ДОВІДКА – офіційна виписка або розподілення щодо прогресу й досягнень студента. Багато освітніх систем, що ґрунтуються на кредитах, використовують детальні довідки, які демонструють кредити та оцінки за пройдени компоненти програми (наприклад, довідка щодо ЄКТС).

ВАЛІДАЦІЯ – процес, за допомогою якого заклад, який має право присуджувати ступені, вирішує, що програма навчання, що веде до набуття кваліфікації, є відповідної якості та стандарту. Це може бути програма цього закладу або підпорядкованого йому.

STATEMENT OF THE FIFTH BOLOGNA POLICY FORUM

Paris, May 25th 2018

We, the Ministers responsible for Higher Education and heads of delegation, institutions and organizations participating in the 5th Bologna Policy Forum, strongly support the continuing value that higher education brings to societies. In an increasingly interconnected and internationalised world higher education and research are central to our future prosperity, peace and progress. Higher education engaging with society is vital at a time when all our societies face challenges ranging from social exclusion, youth unemployment and gender inequality to rising populism, the displacement of peoples, climate change and the very future of our planet. The Bologna Policy Forum in Paris in May 2018 has provided an important opportunity for a multilateral dialogue and exchange of ideas between members of the European Higher Education Area (EHEA), Ministers from other countries and a range of stakeholders.

Higher education has a long tradition of forging international links and there are many examples of productive partnerships between our countries. Higher education institutions and stakeholders are among the key drivers of international cooperation through the mobility of staff and students, international research partnerships, transnational education and collaboration on reaching solutions to global challenges. In this way higher education has provided a strong basis for the crossfertilisation of ideas and good practice that contribute to solving global issues.

The EHEA is an example of the kind of progress that can be made by bringing together a large number of countries acting on a voluntary basis. It has provided a framework and practical tools that have modernised and improved the quality of higher education provision – such as learning outcomes, the diploma supplement, qualifications frameworks, and quality enhancement and assurance. Similar approaches have

ЗАЯВА П'ЯТОГО ФОРУМУ З ПОЛІТИКИ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Париж, 25 травня 2018 р.

Ми, Міністри, відповідальні за вищу освіту, і голови делегацій, інституцій та організацій, що беруть участь у 5-му Форумі з політики Болонського процесу, цілковито підтримуємо ту постійну цінність, яку вища освіта несе нашим суспільствам. У все більше взаємозалежному і інтернаціоналізованому світі вища освіта і дослідження є центральними для нашого майбутнього процвітання, миру й прогресу. Зв'язок між вищою освітою і суспільством життєво важливий у часи, коли всі наші суспільства зустрічаються з низкою викликів, від соціальної маргіналізації, безробіття серед молоді та гендерної нерівності до зростання популізму, примусової міграції народів, кліматичних змін і самого майбутнього нашої планети. Форум з політики Болонського процесу в Парижі в травні 2018 року надав важливу можливість багатостороннього діалогу й обміну ідеями між членами Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), Міністрами з інших країн та різноманітними стейкхолдерами.

Вища освіта має довгу традицію налагодження міжнародних зв'язків, існує багато прикладів продуктивних партнерств між нашими країнами. Заклади вищої освіти і стейкхолдери є одними з ключових рушіїв міжнародної співпраці через мобільність працівників і студентів, міжнародні дослідницькі партнерства, транснаціональну освіту і співпрацю у досягненні рішень щодо глобальних викликів. Таким чином вища освіта забезпечила міцне підґрунтя для взаємозбагачення ідеями та належної практики, що сприяє вирішенню глобальних проблем.

ЄПВО – це приклад того прогресу, якого можна досягнути, зібравши разом велику кількість країн, що діють на добровільній основі. Він забезпечив рамки та практичні інструменти, що модернізували й покращили якість надання вищої освіти – такі як результати навчання, додаток до диплому, рамки кваліфікацій та покращення й забезпечення якості. Подібні підходи були

been adopted by other regions in South East Asia, Africa, the Mediterranean and Latin America which have all been actively engaged in the development of national or regional integrative instruments, such as quality frameworks, credit transfer systems, and qualifications frameworks, to strengthen quality and facilitate intra-regional recognition and mobility. The ASEM process is an example of a successful transnational cooperation initiative between Asia and Europe as is the Africa-EU partnership which highlights excellent collaboration on both continents.

We believe that the Bologna Policy Forum, supported by Ministers and international organisations, can bring about a more systematic and sustainable level of international cooperation. This cooperation needs to take account of the diversity across our regions, including the different domestic social and political contexts of higher education and its wider geopolitical dimension. It should define realistic ambitions and goals that can be achieved in a spirit of exchange and mutual learning. It is important for those with responsibility for higher education to listen, learn and engage on common issues. These include quality, academic freedom, student participation, social inclusion, the status, the autonomy and the wider role of higher education institutions. The Fifth Bologna Policy Forum has initiated a global policy dialogue focussing on two of these common concerns - social inclusion and the wider civic role of higher education.

Although the percentage of the population attending higher education is growing in most countries, social inclusion and widening access to higher education is still a challenge across the world. Disadvantaged groups, including migrants and refugees, face additional challenges not only to access higher education but also to succeed. The debate therefore about social inclusion is not just about fair access, it also about success in higher education – this includes retention, progression, successful completion and good employability for all our students and graduates.

прийняті іншими регіонами у Південно-Східній Азії, Африці, Середземномор'ї та Латинській Америці, причому всі вони були активно залучені до розвитку національних або регіональних інтеграційних інструментів, таких як рамки якості, кредитно-трансферні системи та рамки кваліфікацій, щоб покращити якість і сприяти регіональному визнанню кваліфікацій і мобільності. Прикладом успішної ініціативи транснаціональної співпраці між Азією і Європою є процес ASEM (форум «Азія-Європа»), а також партнерство Африка-ЄС, що свідчить про чудову співпрацю на обох континентах.

Ми віримо, що Форум з політики Болонського процесу, який підтримують міністри та міжнародні організації, може призвести до більш систематичного та стійкого рівня міжнародної співпраці. Ця співпраця повинна враховувати різноманітність у наших регіонах, включаючи відмінні внутрішні соціальні та політичні контексти вищої освіти та її більш широкий геополітичний вимір. Вона повинна визначати реалістичні амбіції і цілі, яких можна досягнути в дусі обміну та взаємного навчання. Важливо, щоб ті, хто відповідає за вищу освіту, слухали, навчались і займалися спільними проблемами. Це включає якість, академічну свободу, участь студентів, соціальну інклюзію, статус, автономію та ширшу роль закладів вищої освіти. П'ятий Форум з політики Болонського процесу ініціював глобальний політичний діалог, зосереджений на двох із цих спільних завдань – соціальній інклюзії та ширшій громадянській ролі вищої освіти.

Хоча відсоток населення, що намагається здобути вищу освіту, у більшості країн зростає, соціальна інклюзія та розширення доступу до вищої освіти все ще залишаються викликами в світі. Уразливі групи населення, включаючи мігрантів та біженців, стикаються з додатковими викликами не лише щодо доступу до вищої освіти, а й щодо досягнення успіху. Таким чином, дебати про соціальну інклюзію стосуються не лише справедливого доступу, йдеться також про успіх у вищій освіті, що включає збереження (*студентів у програмі – примітка перекладу*), прогрес у навчанні, успішне завершення та гарні можливості

Contemporary social challenges require local, regional and global engagement. Higher education institutions are vitally important in supporting the economies of their locality, region or country. We agree that they can and should play an even stronger social, cultural and leadership role in their communities. In this vital civic role higher education institutions can help to build social cohesion by providing students with values, skills and aptitudes that promote civic participation, social inclusion, sustainability and global citizenship.

We, the Ministers, commit to supporting this ongoing, successful interregional dialogue on issues of common concern amongst policy makers, stakeholder organisations, students, staff and higher education institutions. We propose the establishment of a Global Working Group in the next 2018 -2020 Bologna work programme to take this agenda forward and we invite countries to express their interest to hold high level workshops on a yearly basis to continue the dialogue on social inclusion and the wider role of higher education. We are also committed to continuing to collaborate, to share experience and to identify future goals through joint workshops, conferences and importantly peer learning for innovative answers to our common challenges. In order to further develop international partnerships, we call on higher education institutions to explore all opportunities provided by bilateral actions and multilateral mobility and cooperation programmes, such as the EU-funded Erasmus+ or the Horizon 2020 research programmes, to collaborate on reaching solutions to our common challenges.

працевлаштування для всіх наших студентів і випускників.

Сучасні соціальні виклики вимагають залучення на місцевому, регіональному та глобальному рівнях. Заклади вищої освіти життєво важливі в підтримці економік своєї місцевості, регіону або країни. Ми згодні, що вони можуть і повинні відігравати навіть сильнішу соціальну, культурну та лідерську роль у своїх громадах. У цій життєво важливій громадянській ролі заклади вищої освіти можуть допомогти побудувати соціальну згуртованість, розвиваючи у студентів ціннісні орієнтири, навички та здібності, що сприяють громадянській участі, соціальній інклюзії та глобальному громадянству.

Ми, Міністри, зобов'язуємося підтримувати цей успішний міжрегіональний діалог, що триває, з питань, які викликають спільне занепокоєння серед політиків, організацій стейкхолдерів, студентів, працівників і закладів вищої освіти. Ми пропонуємо створити Глобальну робочу групу в наступній Болонській робочій програмі на 2018-2020 рр., щоб просунути цей порядок денний, і ми запрошуємо країни висловити свою зацікавленість у проведенні семінарів високого рівня на щорічній основі, щоб продовжити діалог із соціальної інклюзії і ширшої ролі вищої освіти. Ми також беремо на себе обов'язок продовжити співпрацювати, ділитися досвідом і визначати майбутні цілі шляхом спільних семінарів, конференцій та, що важливо, взаємного колегіального навчання для інноваційних відповідей на наші спільні виклики. Щоб надалі розвивати міжнародні партнерства, ми закликаємо заклади вищої освіти вивчити всі можливості, що надають двосторонні дії та багатосторонні програми мобільності та співпраці, такі як програми Еразмус+ або Горизонт 2020, що фінансуються ЄС, співпрацювати з досягнення рішень щодо наших спільних викликів.

The Bologna Process (1998-2015)

Mobility students and teachers	Mobility students and teachers, researchers and administrative staff	Social dimension of mobility	Portability of loans and grants Improvement of mobility data	Attention to visa and work permits	Challenges of visa and work permits, pension systems and recognition	Benchmark of 20% by 2020 for student mobility	Explore ways to achieve automatic recognition of academic qualification	Implementation of key commitments
A common 2-cycle degree system	Easily readable and comparable degrees	Fair recognition Development of recognized Joint degrees	Inclusion doctoral level at 3 rd cycle	QF-EAHE adopted National QFs launched	NQFs by 2010	NQFs by 2012	Roadmaps for countries without NQF	Implementation of key commitments
		Social dimension	Equal access	Reinforcement of social dimension	Commitment to produce national action plans	National targets for the social dimension to be measured by 2020	Widening access and completion rates	Social inclusion
		LLL	Alignment of national LLL policies Recognition of Prior Learning (PRL)	Flexible learning paths in HE	Partnerships to improve employability	LLL as a public responsibility Focus on employability	Enhance employability, LLL and entrepreneurial skills through cooperation with employers	Employability
Use of credits	A system of credits (ECTS)	ECTS and Diploma Supplement (DS)	ECTS for credit accumulation		Coherent use of tools and recognition practices	Implementation of Bologna tools	Ensure that Bologna tools are based on learning outcomes	Adoption of ECTS Users Guide
	European cooperation in quality assurance (QA)	Cooperation between QA and recognition professionals	QA at institutional, national and European level	ESG for QA adopted	Creation of the European QA Register (EQAR)	Quality as an overarching focus for EHEA	Allow EQAR registered agencies to perform their activities across the EHEA	Adoption of revised ESG and European Approach to QA of joint programmes
Europe of Knowledge	European dimensions in HE	Attractiveness of the EHEA	Links between HE and research areas	International cooperation on the basis of values and sustainable development	Strategy to improve the global dimension of the Bologna process adopted	Enhance global policy dialogue through Bologna Policy Fora	Evaluate implementation of 2007 global dimension strategy with aim to provide guidelines for further development	
								Learning and Teaching: Relevance and quality
1998 Sorbonne Declaration	1999 Bologna Declaration	2001 Prague Communiqué	2003 Berlin Communiqué	2005 Bergen Communiqué	2007 London Communiqué	2009 Leuven / Louvain-la-Neuve Communiqué	2012 Bucharest Communiqué	2015 Yerevan Communiqué

The European HE Area in 2018: Bologna Process Implementation Report